

Saimaan ammattikorkeakoulu
Aikuiskoulutus ja palveluntoiminta
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Matikainen Sari, Suomalainen Heidi

Monikulttuurisuus osana Parikkalan päivähoitoa

Opinnäytetyö 2011

Tiivistelmä

Matikainen Sari

Suomalainen Heidi

Monikulttuurisuus osana Parikkalan päivähoitoa, 52 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Aikuiskoulutus ja palvelutoiminta

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosionomin koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2011

Ohjaajat: lehtori Helena Wright Saimaan ammattikorkeakoulu, päiväkodinjohtaja

Sari Kokkonen Parikkalan kunta

Monikulttuurisuus on lisääntynyt Suomessa maahanmuuton myötä. Maahanmuuttajien määrä on kasvanut viime vuosien aikana ja tulee jatkossakin kasvamaan nopeaan tahtiin. Tämän vuoksi myös päivähoidossa kohtaan maahanmuuttajia entistä enemmän. Maahanmuuttajien kotoutumiseen voidaan vaikuttaa muun muassa työntekijän asenteilla ja kulttuuriosaamisella. Tässä selvityksessä tuodaan esille niitä haasteita ja kehittämisideoita, joita monikulttuurisuus ja kulttuurierot tuovat päiväkotikasvatuksen työntekijöille. Selvityksen kohderyhmäksi valittiin Parikkalan päivähoidossa pääsääntöisesti työskentelevän hoitohenkilökunnan ja kaikki päivähoidon palveluiden piiriin kuuluvat maahanmuuttajataustaiset perheet.

Selvitys toteutettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen, koska haluttiin tietoa kohderyhmän ajatuksista ja mielipiteistä. Hoitohenkilökunnalle osoitettu selvitys toteutettiin teemahaastatteluna, johon käytettiin puolistrukturoitua lomaketta. Perheisiin kohdistettuna tutkimusmenetelmänä käytettiin loppujen lopuksi myös teemahaastattelua, joka tehtiin laaditun kyselylomakkeen sisällön mukaisesti.

Parikkalan päivähoidon hoitohenkilökunnan vastauksissa nousi esille periaate suomalaisesta päiväkodista, jossa toimitaan suomalaisen kulttuurin ja kasvatuskäytänteiden ehdoilla. Osa työntekijöistä toivoi lisäkoulutusta maahanmuuttajatyötä ajatellen, osa taas oli koulutuksen kannalla vasta sitten, jos maahanmuuttajalapsia olisi hoidossa enemmän ja, jos lapset tulisivat eri maista. Toisaalta vastauksissa ilmeni, että eri uskontokuntaan kuuluminen ja heikko suomen kielen taito asettavat haasteita päiväkotikasvatukselle. Lisäksi työntekijöiden mielestä maahanmuuttajatyötä tulisi kehittää keskittämällä maahanmuuttajalapset yhteen päiväkotiyksikköön, tutustuttamalla perheet keskenään paremmin ja laatimalla ohjeet kotouttamistoimenpiteistä sekä ongelmatilanteiden varalle.

Myös maahanmuuttajaperheiden vastauksista korostui haasteellisuus yhteisen kielen puuttumisesta. Toisaalta vanhemmat kertoivat saavansa hoitohenkilökunnalta riittävästi apua ja tukea. Uusiksi ja hyviksi asioiksi perheet kokivat mahdollisuuden lapsen suomen kielen ja suomalaisten käytöstapojen oppimiselle, normaalin arkirytmien omaksumiselle sekä liikunnan harrastamiselle.

Asiasanat: monikulttuurisuus, kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatus, päivähoito

Abstract

Matikainen Sari

Suomalainen Heidi

Multiculturalism as part of day care in Parikkala, 52 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Health Care and Social Services, Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2011

Instructors: Senior Lecturer Helena Wright Saimaa University of Applied Sciences, Managing Director Sari Kokkonen, Parikkala Day Care

Multiculturalism has increased in Finland as a result of immigration. The number of immigrants has grown in recent years and will continue to grow at a fast pace. As a result, day care centres also deal with more and more immigrants. The integration of immigrants can be influenced by employee attitudes and cultural expertise. This report highlights the challenges and the development of ideas that multiculturalism and cultural differences bring up for day care workers. The survey target groups are workers in the Parikkala day care centres and all the immigrant families using day-care services.

A qualitative research method was used in order to explore the thoughts and opinions of the subjects. Daycare staff were interviewed using theme interviews and a semi-structured form. Theme interviews based on a questionnaire were also used with the immigrant families.

The Parikkala day care staff respondents raised the principles of Finnish day care centres, operating under the terms Finnish culture and educational practices. Some of the workers called for additional training with immigrant work in mind, while others were in favour of education only if the immigrant child population in day care would increase and be from different countries. On the other hand, the responses revealed that because of the various religions and poor Finnish language skills, there were challenges in normal day care routines. They felt that perhaps the children of immigrant families might have their own day care centre with well-trained staff and the possibility to become familiar with the families to help them integrate into Finnish society.

The immigrant families also highlighted the challenges brought about by the lack of common language. On the other hand, the parents told that the day care staff had given them sufficient assistance and support. The families also felt that the possibility to learn the Finnish language and customs, the formal daily rhythm of the day care, and the participation in sports activities were good for their children.

Keywords: Day Care, Early Childhood Education, Educational Partnership, Multiculturalism

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Maahanmuuttajuus	6
2.1 Maahanmuuttajatyö	6
2.2 Monikulttuurisuus	7
3 Maahanmuuttajatyö tutkimuksien näkökulmasta.....	8
4 Päivähoito osana monikulttuurisuuden tukemisena	10
4.1 Kotouttaminen	11
4.2 Maahanmuuttajalapsen kotoutumista säätelevät lait	13
4.3 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma	14
5 Maahanmuuttajaperheen kohtaaminen.....	15
6 Kasvatuskumppanuus.....	17
6.1 Kasvatuskumppanuuden muodostuminen.....	21
6.2 Kasvatuskumppanuuden periaatteet	24
7 Päivähoito Parikkalan kunnassa	25
7.1 Parikkalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2006	25
7.2 Kokemukset monikulttuurisesta päivähoidosta ennen tutkimusta.....	26
8 Selvityksen tavoitteet ja toteutus.....	28
8.1 Kohdejoukon kuvaus	28
8.2 Aineistonkeruu.....	28
8.2.1 Henkilökuntaan kohdistettu aineistonkeruumenetelmä	29
8.2.2 Perheisiin kohdistettu aineistonkeruumenetelmä	31
8.3 Eettisyys ja luotettavuus	32
8.4 Aineiston analysointi.....	34
9 Selvityksen tulokset	34
9.1 Työntekijöiden näkökulmia monikulttuurisesta päivähoidosta	35
9.1.1 Ammatillinen vaatimus	35
9.1.2 Monikulttuurisuus päiväkodissa	35
9.1.3 Monikulttuurisuus kasvatuskäytännöissä	38
9.1.4 Päivähoitotyön arviointi	41
9.2 Perheiden näkökulmia monikulttuurisesta päivähoidosta	43
9.2.1 Monikulttuurisuuden näkökulma	44
9.2.2 Päivähoitokäytännöt.....	44
9.2.3 Yhteistyö hoitohenkilökunnan kanssa	44
9.2.4 Näkökulmia päivähoidon toiminnasta.....	45
10 Johtopäätökset.....	45
11 Kehittämisehdotukset.....	49
Lähteet.....	51

Liitteet

Liite 1	Saatekirje päiväkodinhoitohenkilökunnalle
Liite 2	Saatekirje maahanmuuttajaperheille
Liite 3	Haastattelukysymykset työntekijöille
Liite 4	Haastattelukysymykset maahanmuuttajaperheille

1 Johdanto

Suomalainen yhteiskunta on päivä päivältä yhä enemmän kansainvälinen. Yhteiskunnan muuttuessa monikulttuuriseksi myös perheistä on tullut monikulttuurisia. Tämän takia monikulttuurisuus on tätä päivää myös päivähoidossa, ja jopa pienillä paikkakunnillakin sen vaikutukset näkyvät hyvinvointipolitiikassa. Monikulttuurisuus voidaan nähdä rikkautena, mutta se tuo mukanaan myös erilaisia haasteita. Etenkin lasten kasvatusta on herkkä asia, jossa tunteet saattavat nousta pintaan.

Tämän opinnäytetyön selvityksen tarkoituksena on saada selville, mitä monikulttuurisuus on Parikkalan päivähoidossa ja miten se ilmenee kasvatuskäytännöissä. Lisäksi kartoitamme, miten monikulttuurinen kasvatuskumppanuus päivähoidossa voitaisiin huomioida. Selvityksemme kohteena ovat sekä päiväkodin hoitohenkilökunta että päivähoidossa olevien maahanmuuttajalasten perheet. Selvityksessä nostamme esiin haasteita ja kehittämisideoita, joita monikulttuurisuus ja kulttuurierot tuovat päiväkotikäytäntöihin. Selvityksessä ilmenevät seikat on tarkoitus sisällyttää tulevaisuudessa Parikkalan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Kotouttamisprosessin tulisi alkaa jo päivähoidosta, mutta Parikkalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole kirjattuna tarkempia ohjeita maahanmuuttajalasten kotoutumiselle, ja päivähoidon henkilökunta haluaa kehittää toimintaansa tältä osin. Maahanmuuttajalasten ongelmat alkavat yleensä koulussa. Mielestämme olisikin tärkeää miettiä maahanmuuttajien kotouttamisasiota tarkemmin jo päiväkodissa siitä näkökulmasta, voitaisiinko päivähoidossa tukea tai ohjeistaa lasta enemmän?

Tällä selvityksellä paneudutaan maahanmuuttajaperheiden tilanteeseen päivähoidossa, siihen millaisena he tai päiväkodin hoitohenkilökunta ovat kokeneet monikulttuurisen päivähoidon ja mitä kehittämisideoita heillä mahdollisesti on monikulttuurista päivähoitoa ajatellen. Perehdymme myös muihin vastaavan aihepiirin tutkimuksiin, kirjallisuuteen ja tietenkin päivähoidon henkilökunnalta saamaan tietoon ja kokemukseen maahanmuuttajalasten päivähoitoasioissa.

2 Maahanmuuttajuus

Tämän päivän Suomi on väestöllisesti hyvin monenlainen. Viime vuosikymmenten aikana monikulttuurisuus ja etnisyys ovat saaneet näkyvän roolin yhteiskunnassamme. Merkkejä kehityksen hidastumisesta ei ole näkyvissä. Euroopan mittakaavaan verrattaessa Suomen maahanmuutto ja etninen moninaisuus on kuitenkin varsin vähäistä, mutta ne näkyvät kuitenkin monien pienienkin paikkakuntien arjessa, ja näin ollen saaneet myös poliittista merkitystä. (Martikainen 2006, 9.)

Ulkomaalainen on se, jolle Suomi ei ole kotimaa. Ulkomaalainen ei siis ole Suomen kansalainen. Ulkomaalaiset, jotka asuvat Suomessa, eivät ole yhtenäinen ryhmä. Suomeen ulkomaalaiset saattavat asettua monestakin eri syystä. Maahanmuuttaja on Suomessa vakituisesti asuva ulkomaalainen henkilö, joka on voinut tulla maahan esimerkiksi työn, avioliiton, pakolaisuuden tai paluumuuton vuoksi. Suomen kansalaisuutta maahanmuuttaja voi hakea, kun hän on asunut maassa viisi vuotta. Kaikki ulkomaalaiset eivät hae Suomen kansalaisuutta. Toisaalta vaikka kansalaisuus olisikin Suomi niin äidinkieli, uskonto ja identiteetti eivät vaihdu. (Räty 2002, 11-14.)

2.1 Maahanmuuttajatyö

Maahanmuutto kasvoi 1990-luvun alussa voimakkaasti. Samaan aikaan Suomi kamppaili voimakkaan talouslaman aiheuttamissa sosiopsykologisissa vaikeuksissa, ja oli näin ollen lähes valmistautumaton kohtaamaan maahanmuuton tuomat haasteet. Maahanmuuttopolitiikkaa alettiin tehdä käytännön tilanteen pakottamana. Virallinen integraatioon tähtäävä kotouttamispolitiikka alkoi syntyä 1990-luvulla, ja laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhaki-joista (L493/1999) säädettiin vuonna 1999. (Martikainen 2006, 9.) Lokakuussa 1997 valmistui hallituksen maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen ohjelma, koska pakolaisille suunnatut palvelut eivät olleet enää riittäviä. Ohjelman mukaan Suomi haluaa edistää hallittua muuttoa ottaen huomioon sen hetkisen talouskehityksen ja yhteiskunnallisen tilanteen. Toisaalta Suomen tarkoituksena on myös osallistua aktiivisesti pakolaisuuden ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen

maailman laajuisena ongelmana sekä vastaanottaa pakolaisia asianmukaisella tavalla (Räty 2002, 133-135).

Hytösen, Laurellin, Mannilan, Marttilan ja Roution (2002, 14) mukaan maahanmuuttajatyö asettaa haasteita päivähoidon henkilökunnalle. Erilaisista kulttuurista tulevat ihmiset, lasten oman äidinkielen ja kulttuurin tukeminen sekä suomen kielen opetuksen kehittäminen toisena kielenä ovat sekä maahanmuuttajatyön erityispiirteet että keskeiset haasteet. Hytönen ym. myös muistuttavat, että jo samasta maasta tulevat voivat puhua eri kieltä, esimerkiksi Intiasta tulleilla on useita eri kieliryhmiä.

2.2 Monikulttuurisuus

Paavola ja Talib (2010, 24-25) kirjoittavat, että monikulttuurisuus on Suomelle mahdollisuus. Vaikka työttömyyttä on, löytyy myös aloja jotka eivät tule selviämään ilman maahanmuuttajien työpanosta. Maahanmuuttajissa on korkeasti koulutettuja henkilöitä, jotka eivät työskentele ammattiaan vastaavissa tehtävissä. Tästä syystä olisi tärkeää saada maahanmuuttajien osaaminen suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. Tämän päivän huolenaiheena on myös eriarvoistuminen. Osa ammattikoulutukseen pyrkivistä ensimmäisen polven maahanmuuttajaopilaista jää puutteellisen kielitaidon takia ilman opiskelupaikkaa, tai ne ovat olleet peruskoulussa opintomenestyksiltään keskimääräisesti heikompia kuin kantaväestö. Mainittakoon kuitenkin, että toisen polven maahanmuuttajaoppilaiden osuus lukiokoulutuksessa on yhtä suuri kantaväestön kanssa.

Suuri osa Suomen maahanmuuttajista on lapsia, jotka ovat muuttaneet maahan joko yksin tai perheensä kanssa. Lapset joutuvat tasapainoilemaan suomalaisen kulttuurin ja lähtömaan välillä. Toisaalta myös lapsi, joka syntyy Suomessa maahanmuuttajaperheeseen, elää kahden kulttuurin välillä. Kahden kulttuurin keskellä kasvamisen tulisi olla rikkaus. Lapsi saa kosketuksen monikulttuurisuuteen jo pienestä. (Räty 2002, 163-164.) Puolestaan Paavola ja Talib (2010, 25) toteavat, että sanalla monikulttuurisuus on monta merkitystä riippuen siitä, missä yhteydessä asia tulee esille. Monikulttuurisuudella voidaan kuvata ilmiötä, kulttuurista moninaisuutta, tai se voi vaikkapa olla asiasanana kuvatessa yhteisön tai yhteiskunnan tilannetta.

Vaikka kotoutumisprosessi on eri vaiheissa perheenjäsentenkin välillä, lapsi tarvitsee kotoutuakseen aikuisen tukea ymmärtääkseen kulttuurien erot ja ristiriidat. Useasti lapsi omaksuu suomalaisen kulttuurin vanhempia nopeammin. Näin ollen ristiriidat perheessä saattavat johtua ympäristön ja perheen kasvatustapojen erilaisuudesta. Lapsen ja kodin ero kasvaa, etenkin jos lapsi joutuu toimimaan myös tulkkina vanhemmilleen ja hoitamaan näiden asioita. Arjessa perheen tukena tulisi olla palvelut, joita perhe tarvitsee. (Räty 2002, 163-164.)

3 Maahanmuuttajatyö tutkimuksien näkökulmasta

Vuonna 2008 Savolainen on tehnyt pro gradu -tutkimuksen Kuopion yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitoksella aiheesta ”Päiväkotikasvatus monikulttuurisessa työskentely-ympäristössä”. Tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella, millaista haasteellisuutta monikulttuurinen työskentely-ympäristö muodostaa päiväkotikasvatukselle. Tutkimuksen kohteena olivat erityisesti päiväkotien alle esikouluikäisten ja eri kulttuuritaustaisten lasten sekä heidän perheidensä kanssa työskentelevät kasvattajat. Savolainen keräsi tutkimustulokset neljältä päiväkodin monikulttuurisessa ympäristössä työskentelevältä työntekijältä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. (Savolainen 2008.)

Savolaisen (2008) tutkimuksen tulosten mukaan monikulttuurisessa ympäristössä työskennellessä korostuu erityisesti maahanmuuttajalasten kielitaidon tukeminen, arjen käytännöt ja kasvatuskumppanuus. Tulosten pohjalta kehitettävää olisi päiväkotien työnohjauksessa ja hiljaisen tiedon välittymisestä päiväkotien välillä. Myös yhteiset valtakunnalliset suuntaukset olisivat tarpeen suomen kielenä -opetukselle sekä laadukkaalle ja yhtenevälle kielenopetuksen toteutumiselle.

Tampereen yliopiston sosiaalitutkimuksen laitokselta vuonna 2009 valmistuneen Lumion pro gradu -tutkielman ”Monikulttuurisuus, maahanmuuttajuus ja sosiaalityö - Monikulttuurisen sosiaalityön asiantuntijuus sosiaalityöntekijöiden kertomana” tarkoituksena oli kuvata sekä selittää monikulttuurisen sosiaalityön asiantuntijuutta. Tutkittavien joukkona toimi maahanmuuttajien parissa Pirkanmaan eri kunnissa työskentelevät sosiaalityöntekijät. Tutkimus toteutettiin yksi-

löhaastatteluina. Tavoitteena oli kartoittaa millaista asiantuntijuutta, erityistaitoja ja -osaamista työ tekijältään vaatii (Lumio 2009).

Lumion (2009) tutkimus osoittaa monikulttuurisen työn eroavan pienen ja ison kunnan alueella. Varsinkin pienessä kunnassa työntekijän toimenkuvassa korostuu työtehtävien sekavuus, epävarmuus, ajanpuute ja yksintyöskentelyn kokemus. Tutkimuksen tulokset osoittavat kaksi erilaista tulkintaa; sosiaalityöntekijän vahvaan ammatti-identiteettiin ja asiakkaan kohtaamiseen ei katsota tarvittavan erityisiä taitoja, vaikkakin maahanmuuttajatyö on vaativa työkenttä ja asiakkaan kohtaaminen vaatii erityistaitoja ja -osaamista.

Vuonna 2005 Hepolan Jyväskylän yliopistossa tekemän pro gradu -tutkimuksen ”Kulttuuriin kasvattaminen. Monikulttuuristen perheiden valintoja lasten kasvatuksessa” mukaan monikulttuuristen perheiden vanhemmat näkevät kulttuurin niin yksilön kuin yhteiskunnan tapoina ja käytänteinä. Kyseinen tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella keräten taustatietoja ja teemahaastattelemalla vanhempia varsinaista aineistoa kerätessä. Tuloksista nousi esille vanhempien halu välittää lapsilleen kulttuurin tuotteita, arvoja, käytösmalleja sekä yhteiskunnallisia olosuhteita. Tulosten mukaan vanhempien tavoitteena on kasvattaa lapsista kaksikulttuurisia maailmankansalaisia. Toimintamallit tähän katsottiin muodostuvan käytännön elämän ja vanhempien kautta. (Hepola 2005.)

Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitokselta vuonna 2007 valmistuneen Mustosen pro gradu -tutkielman ”Pompottelua ja osallisuuden kaipuuta. Maahanmuuttajien kokemuksia asiakaslähtöisyydestä ja sen toteutumisesta sosiaalityössä ja muissa julkisissa hyvinvointipalveluissa” tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, kuinka maahanmuuttajat ymmärtävät asiakaslähtöisyyden omasta näkökulmastaan sekä millaisia kokemuksia heillä on asiakaslähtöisyydestä erilaisten julkisten palveluiden tarjoamana. Tutkimus toteutettiin ryhmähaastatteluna Bikva -arviointimallia käyttäen. Ryhmähaastatteluissa keskustelu kirjattiin ylös heijastaen se samanaikaisesti seinälle luettavaksi. (Mustonen 2007.)

Mustosen (2007) tutkimuksessa nousi esille palvelujärjestelmä ja sen toimivuus sekä toisaalta asiakkaan ja työntekijän kohtaaminen. Maahanmuuttajien näkökulmasta asiakaslähtöisyys kattaa kielelliset ja kulttuurilliset tekijät, yhteiskun-

nallisen osallistumisen ja vaikuttamisen sekä maahanmuuttajatyöhön liittyvät seikat ja asenteet. Tutkittavien maahanmuuttajien näkökulmasta katsottuna kokemukset palveluista olivat sekä myönteisiä että kielteisiä. Palvelujärjestelmien pirstaleisuus ja toimimattomuus nousi tuloksissa keskeiseksi ongelmaksi johon ratkaisuksi katsottiin tarve osallistavaan työotteeseen, eli palveluiden käyttäjille annettaisiin keskeinen rooli palveluiden ja käytänteiden kehittämisessä maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden tarpeisiin. (Mustonen 2007.)

4 Päivähoito osana monikulttuurisuuden tukemisena

Paavola ja Talib (2010, 24) muistuttavat, että perusopetuslain (628/1998) mukaan tärkeimpänä lähtökohtana lasten opetuksessa on pidettävä hänen taustansa, joihin kuuluvat lapsen taidot ja tiedot. Lähtökohtana on, että lapset ovat tiedoiltaan ja taidoiltaan erilaisia. Päiväkodin, koulun ja ympäristön vaikutus ja suhtautuminen lapsen edustamaan vähemmistöön ja puhumaan kieleen on tärkeä tekijä lapsen identiteetin kehittämisessä.

Yksilön identiteetin rakentuminen on pitkälti kasvatuksen tulos. Siihen vaikuttaa myös vuorovaikutus ja kanssaihmisiltä saatava tunnustus. Nuoret jotka edustavat vähemmistöryhmää tai – uskontoja joutuvat tasapainottelemaan maallistuneen ja moniarvoisuutta korostavan kulttuurin sekä yhteisöllisyyttä ja uskontoa korostavien kulttuuriarvojen ristipaineessa, mikä on heille hyvin haasteellista. Päiväkotien ja koulujen tehtävä on tuottaa oppilaille merkityksellisiä positiivisia kokemuksia. Maahanmuuttaja lapset ja nuoret tietävät mitä heistä ajatellaan ja jos he huomaavat, että valtaväestö syrjii heitä, he vetäytyvät syrjään valtaväestöstä. (Paavola & Talib 2010, 65.)

Koska maahanmuuttajaperheellä ei välttämättä ole käsitystä siitä, mitä päiväkodissa tapahtuu, tulee yhteistyöhön varata aikaa. Vanhempia voi kannustaa tulemaan pariaksi päiväksi päiväkotiin lapsen kanssa. Lisäksi henkilökunnan tulee tiedottaa päiväkodin tavoista, keskustella käytännöistä ja kuunnella vanhempien toiveita. Esimerkiksi lapsen pukeminen suomalaisen sään edellyttämällä tavalla voi tuottaa haasteita. Henkilökunnan tulee olla avoin ja aktiivinen, mikä lisää luottamusta työntekijöitä kohtaan. Keskusteluissa voi käyttää tarvittaessa tulkkia tai kuvia apuna opastamassa. Kulttuurieroista on hyvä keskustella perheen

kanssa, ja perheen kulttuuriin on syytä tutustua yhteistyön jatkuessa. Perheissä kulttuuri näkyy eri tavoin samoin kuin uskonto. Uskonvapauden kunnioittaminen on perheen perusoikeus, ja siksi erilaisuutta tulee kunnioittaa. Arkea helpottaakseen lapsi tarvitsee päiväkodissa turvallisen kontaktin aikuiseen. (Räty 2002, 165-167.)

Myös maahanmuuttajalapselle päiväkodin käytänteet ovat vieraita. Kielen lisäksi muun muassa muut lapset voivat kummaksua häntä. Tällöin vanhemmat voivat haluta päiväkodin muokkaavan lasta kohti suomalaisuutta mahdollisimman nopeasti. Vanhemmat saattavat tällä yrittää välttää lapselle koituvia vaikeuksia esimerkiksi kielen suhteen. Lapsen identiteetin ja jatkuvuuden tunteen vuoksi tällaisia vanhempia olisi syytä rohkaista käyttämään lapselle omaa kieltä ja tuomaan esille omaa kulttuuria. Perheen ja päivähoidon yhteistyöllä, esimerkiksi tuoda jotain kulttuuriinsa liittyvää mukanaan, lapsi voisi olla ylpeä omasta taustastaan. Lähtökohta maahanmuuttajalapsen päivähoidolle on lapsen kokema ylpeys omaa perhettään, taustaansa ja vanhempiaan kohtaan. Kasvamista kaksikulttuurisuuteen tulisi tukea esimerkiksi maahanmuuttajatyöntekijöiden tai lasten äidinkielisten avustajien avulla. Puolestaan lapsen käyttämistä tulkkina vanhempien ja työntekijän välillä tulee välttää. (Räty 2002, 167.)

4.1 Kotouttaminen

Maahanmuutto koskettaa ilmiönä kaikkia yhteiskunnan sektoreita. Tämän takia eri hallinnonaloilla on jouduttu suunnittelemaan ja piirtämään suuntaviivoja toiminnalle. Keskeisiä toimijoita ovat työ-, sisäasiain- ja opetusministeriö. (Martiainen 2006, 9.)

Suomessa maahanmuuttajien kotouttamisesta vastaa Sisäasiainministeriö. Tavoitteena kotouttamiselle on, että maahanmuuttajat voisivat osallistua kantaväestön ja muidenkin maassa asuvien lailla yhteiskunnan toimintaan. Molempien kielten, suomen sekä ruotsin oppiminen, on keskiössä kotouttamisessa. Alueellinen vastuu maahanmuutto- ja kotouttamisasioissa on ELY-keskuksilla. Kuntien vastuulla on kotouttamisen kehittäminen, suunnittelu ja seuranta. Kunnat tarjoavat palveluita joiden avulla tuetaan ja edistetään maahanmuuttajien kotoutumista. (Sisäasiainministeriö 2011. Kotouttaminen.)

Maahanmuuttopolitiikan pyrkimyksenä on kaikkien maahanmuuttajien integroiminen, eli kotouttaminen, suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. Lisäksi tavoitteena on säilyttää maahanmuuttajan oma äidinkieli ja kulttuuri sekä edistää tasa-arvon toteutumista. Tällöin pysyvästi maahan muuttaneilla olisi samat oikeudet ja velvollisuudet kuin syntyperäisillä suomalaisillakin. Jotta tämä toteutuisi käytännössä, tuli vuonna 1999 voimaan laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Laissa esimerkiksi kuntien tehtävänä on maahanmuuttajien kotoutumisen käytännön toteutus ja palveluiden yhteensovittaminen. Kuntien laatimissa pakollisissa kotouttamisohjelmissa määritellään käytännön kotouttamistoimet, jotka määräytyvät yksilökohtaisesti kotoutumissuunnitelmiksi. (Räty 2002, 133-135.)

Monikulttuurisen yhteiskunnan rakentaminen on varsin haasteellinen tehtävä, jonka tavoitteena on luoda yhteiskunta, jossa jokaista ihmistä kohdellaan heidän omien tarpeidensa mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että vähemmistöjen erityistarpeet tulee ottaa huomioon koulutuksessa ja työelämässä. Vähemmistöpolitiikassa, joka tähtää integraatioon, painotetaan vähemmistöjen oikeutta säilyttää oma kulttuurinsa. (Paavola & Talib 2010, 13.)

Vähintään vuodeksi oleskeluluvan saanut ulkomaalainen katsotaan pysyvästi Suomessa asuvaksi, jos hänellä on myös aikomus jäädä maahan. Tällöin oikeudet julkisten palveluiden käyttämiseen ovat samat kuin suomalaisillakin. Suomessa kaikki lapset ovat oppivelvollisia. Vieraskielisillä lapsilla on oikeus valmistavaan opetukseen ennen siirtymistä normaaliin peruskoululuokkaan. Valmistavan opetuksen tarkoituksena on kartoittaa lapsen tieto-taitotaso ja opettaa suomen kieltä. Monelle lapselle puoli vuotta on liian lyhyt aika. Valmistavaa opetusta voi useimmiten jatkaa, tai lapset sijoitetaan ikäänsä edellyttäviä alemmalle luokalle. Vaikka lapsi näyttäisi sopeutuvan uuteen nopeasti, lasta ei tämän itsetunnon vuoksi voi laittaa paljoa ikäistään nuorempien ryhmään. Lapsi kuitenkin tarvitsee tukea uuteen elämäntilanteeseen sopeutuakseen ja kielen oppimiseen. Maahanmuuttajalapset ovat samanarvoisia kuin Suomen kansalaiset. (Räty 2002, 147-149.)

Asiakassuhteessa ulkomaalaisuus ei saa hallita, mutta sen mukana tuomia asioita on syytä huomioida. Ympäristö luo yksilötyön lisäksi haasteita. Tietämättö-

myys, ennakkoluulot ja rasistinen ajattelu eivät saa vallata työntekijää. Maahanmuuttajatyö saattaa herättää sääliä ja halun auttaa. Toisaalta työntekijästä voi myös huomata kulttuurisokin vaiheet maahanmuuttajan lailla. Voimattomuuden tunne voi ilmetä maahanmuuttajan ongelmien ollessa monitahoisia tai ristiriidassa ympäristön kanssa. Jotta työhön ei turhautuisi, tulisi työntekijän selvittää itselleen työroolinsa rajat ja tehtävät. Maahanmuuttajatyöhön vaikuttavat asiakkaan kulttuurisidonnaisuus, elämäntilanne ja yksilökohtaiset ominaisuudet. Epäkohtelias asiakastilanne voi johtua monesta asiasta. (Räty 2002, 215-221.)

4.2 Maahanmuuttajalapsen kotoutumista säätelevät lait

Perusopetuslain tavoitteena on tukea oppilaita että he kasvaisivat ihmisyyteen ja kantaisivat vastuuta eettisistä kysymyksistä yhteiskunnan jäsenenä sekä antaa heille tarpeelliset tiedot ja taidot. Osana varhaiskasvatusta, esiopetuksen tavoitteena on parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Opetuksen tulee myös edistää sivistystä ja tasa-arvoa yhteiskunnassa. Yhtenä osana on lisäksi itsensä kehittäminen. Opetuksen riittävä yhdenvertaisuuden turvaaminen kuuluvat myös perusopetuslain alaisuuteen. (Perusopetuslaki 21.8.1998/628.)

Laki kotouttamisen edistämisestä tuli voimaan 1 päivänä syyskuuta 2011, mutta erinäisiä säännöksiä liittyen maahantulomatkojen kustannusten korvaamiseen on sovellettu jo 1 päivästä tammikuuta 2011 alkaen. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää maahanmuuttajien kotoutumista sekä antaa maahanmuuttajille mahdollisuus osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lain tarkoituksena on myös edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä myönteistä vuorovaikutusta väestöryhmien kesken. (Laki kotouttamisen edistämisestä 2010/1386.)

Laki lasten päivähoidosta ohjeistaa päivähoidon työntekijöitä tukemaan päivähoidossa olevien lasten perheitä kasvatustehtävissä ja edistämään lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä yhdessä vanhempien ja huoltajien kanssa. Päiväkotihoidon tulisi tarjota lapselle jatkuvat turvalliset ihmissuhteet, kehitystä tukevaa toimintaa sekä suotuisa kasvu ympäristö. Yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen päivähoidon tulee edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Lapsen eettinen, älyllinen ja uskonnollinen kasvatus kuuluvat

myös lain piiriin. Uskonnollisessa kasvatuksessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojien vakaumusta. Lapsen kehityksen kannalta päivähoidon tulee tukea lapsia yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä ympäristöstä huolehtimiseen. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36.)

Asetus lasten päivähoidosta on lisäys lakiin lasten päivähoidosta (1973/36). Asetukseen on lisätty kasvatustavoitteet, johon kuuluvat niin suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaisten, romanien kuin eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen oman kulttuurin edustajien kanssa. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.)

4.3 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsilla, jotka kuuluvat kulttuurivähemmistöihin, tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuurinsa ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Eri kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus järjestetään tavallisten varhaiskasvatuspalveluiden yhteydessä tukien lapsen sosiaalisia kontakteja ja lapsen kuulumista ryhmään. Tasa-arvoisuus on lähtökohta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tyttöjen ja poikien välillä. Hyvä kulttuurien ymmärtäminen on edellytys varhaiskasvatuksen toteutumiselle, jotta henkilökunta voivat tasavertaisesti keskustella vanhempien kanssa lasten tarpeista ja heidän lapsilleen asettamista kasvatustavoitteista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Perheellä on ensisijaisesti vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilymisestä, ja varhaiskasvatus tukee perheitä tässä asiassa. Puolestaan varhaiskasvatukseen osallistuminen mahdollistaa lapsen suomen kielen oppimisen. Lapselle tehtävässä varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan vanhempien kanssa lapseen kohdistuvista kasvatuskäytännöistä. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan, että lapsen kulttuuria, historiaa ja elämäntapoja tulee arvostaa ja että niiden tulisi näkyä päivittäisessä toiminnassa. Tärkeää on, että lapsen omaa identiteettiä tuetaan ja vahvistetaan varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan, että maahanmuuttajaperheille tulee tiedottaa ja keskustella heidän kanssa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista. Vaikka tarkoituksena on, että lapsi omaksuu suomen kielen, vanhempien kanssa keskustellaan lapsen oman äidinkielen tärkeydestä lapsen identiteetin ja kaksikielisyyden muodostumisessa. Lapsen kotoutumistoimenpiteet tulisi huomioida jo varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

5 Maahanmuuttajaperheen kohtaaminen

Vanhempien ja päivähoidon välinen kanssakäyminen ja yhteistyö ovat muodostuneet parin vuosikymmenen aikana itsestäänselvyydeksi. Työntekijöiden ammatillisuus ja asiantuntijuus olivat painotettuja 1970 ja 1980 luvuilla, jolloin työntekijä asiantuntijana oli oikeutettu arvioimaan asiakkaan tarpeita ja tilannetta paremmin kuin asiakas itse. Asiakkaan omaa asiantuntijuutta ja asiakaslähtöisyyttä alettiin korostaa 1990 luvulle tultaessa. Tätä nykyä vanhemmat ja ammattilaiset nähdään tasavertaisina yhteistyön toimijoina. (Alasuutari 2006, 84-85.)

Maahanmuuttaja-asiakkaan kohdatessa saattaa haasteita tulla kielen ymmärtämisessä ja kulttuurieroissa. Kulttuureissa on paljon kirjoittamattomia toimintasääntöjä, jotka tulevat esille, kun joku tekee toisin kuin toimintasäännöt olettavat. Työntekijän tulee tiedostaa oman käytöksen ja kulttuurikäsitteisiensä sidonnaisuus. Näin ollen hän pystyy kyseenalaistamaan itsensä ja helpottaa kanssakäymistä asiakkaan kanssa. Hytösen ym. (2002, 16) mukaan Forsander ym. (1995) ovat todenneet, että työntekijä voi kokea oman kulttuurisokin työskennellessään maahanmuuttajien parissa. Selviytyminen kulttuurisokista vaatii työntekijää opettelemaan työroolinsa sisällön ja rajat, jotta hän pystyisi työskentelemään kulttuurisokissa olevan maahanmuuttajan kanssa. (Hytönen ym. 2002, 14-16.)

Kulttuurisokki on vaiheittain etenevä prosessi torjunnasta ja inhoreaktioista kohti toipumista. Kielitaidon ja sosiaalisten taitojen kehittäminen helpottaa kulttuurisokista toipumista. Kulttuurisokki jakautuu eri vaiheisiin seuraavasti: kuherruskuukausi on ristiriitaisia tunteita innostuksesta epätietoisuuteen. Torjuntavai-

heessa esille nousevat vihamielisyys ja turhautuminen uutta kulttuuria kohtaan sekä turvan hakeminen omasta kulttuurista. Puolestaan tasapainon muodostuessa jännitystila laskee. Maahanmuuttajan hallitessa useamman kulttuurin ja omaksuttuaan kummankin kielen, arvot sekä tavat, hän on tasapainossa kahden kulttuurin välillä. Toisaalta uuden kulttuurin omaksuminen saattaa myös etäännyttää vanhasta, tai ihminen voi tuntea jäävänsä ulkopuolelle kummastakin kulttuurista. (Hytönen ym. 2002, 24.)

Jotta työntekijä olisi kulttuuritietoinen auttaja, tulee hänen olla tietoinen siitä, ettei kaikilla ole samanlainen maailmankuva, kulttuuriset normit tai asenteet. Lisäksi työntekijän on oleellista tietää, kuinka kulttuuriset tekijät ohjaavat hänen ajatteluaan, käyttäytymistään ja käsitteitään oikeasta ja väärästä. Asiakastyössä kulttuuri siirtyy tiedonvälityksen ja oppimisen kautta. Jokainen ihminen on yksilö, ja näin ollen jokaisella on oma kulttuurinsa, jonka kautta hahmottaa asioita ja maailmaa. Yhteinen kulttuuri muodostuu kun ihmiset alkavat oppia toisiltaan tapoja. Suomen hallituksen tavoitteena on luoda maahanmuuttajille mahdollisuus toteuttaa omaa äidinkieltä, kulttuuria ja uskontoa. (Hytönen ym. 2002, 16-22.)

Päiväkodin työntekijöillä tulee olla perustiedot erilaisista kulttuureista ja uskonnoista. Asioita on syytä tarkistaa etukäteen väärinkäsityksien välttämiseksi. Tarvittaessa keskusteluihin voi pyytää tulkin apua. Selvitettäviä asioita on muun muassa ruokailuun, siisteyteen, musiikkiin ja uskontoon liittyvät seikat. Kaikkea ei tarvitse tietää eikä tarvitse osata puhua samaa kieltä. Tärkeintä on olla avoin ja vastaanottavainen. Työntekijän kohdatessa uuden perheen, on oleellista keskustella vanhempien kanssa lapsen kasvatuksesta. Tärkeää on kuunnella heidän ajatuksiaan, siitä miten he toivoisivat lapsensa kasvavan. Myös lapsen kuuntelemisella on suuri merkitys. Lapsi saattaa kokea olevansa muita huonompi erilaisuutensa vuoksi, ilman että hän mainitsee siitä. (Hytönen ym. 2002, 23-25.)

Työntekijän arvostava suhtautuminen lapseen ja lapsen hyväksyminen muodostavat lähtökohdan vanhempien ja työntekijän väliselle yhteistyölle. Myös vanhemman tasavertaistaminen ja osallisuus ovat merkittävässä osassa yhteistyön onnistumisessa. Yhteistyöllä katsotaan olevan hyvät edellytykset, kunhan työn-

tekijä arvostaa vanhempaa, lasta ja heidän välistä suhdetta. Toisaalta työntekijä näyttäytyy myös henkilönä jolla on vahvempi tietämys lapsen asioista kuin vanhemmalla. Vanhemman kokemus kanssakäymisestä ja yhteistyöstä ammattilaisen kanssa voi olla yhtä aikaa tasavertaista kuin myös ammattilaisen vallankäyttöä. (Alasuutari 2006, 85-87.)

Jotta jaettu ymmärrys rakentuisi, on tärkeää, että vanhemman ja työntekijän välille muodostuu vuorovaikutusta ja kohtaamista. Kun osallistujat ymmärtävät toistensa tapaa jäsentää asioita, voidaan saavuttaa toimiva vuorovaikutus. Puhuttaessa vanhemmuudesta ja perhe-elämästä työntekijän on tärkeää huomioida, että nämä ovat henkilökohtaisia asioita, ja kyseessä on vanhemman läheiset ihmissuhteet. Tässä vuoksi työntekijän on suhtauduttava vanhempaan herkkyydellä ja kunnioituksella ja nähtävä vanhempi omien ihmissuhteidensa asiantuntijana. (Alasuutari 2006, 89-90.)

6 Kasvatuskumppanuus

Karila (2006, 91-94) kirjoittaa, että Owenin ym. (2000) mukaan lapsen erilaisten ympäristöjen, kodin ja päivähoidon, vuorovaikutus edesauttaa ehyen kasvu-ympäristön muodostumista. Toimivan vuorovaikutuksen avulla voidaan tukea lapsen kasvua ja huolenpitoa sekä tietenkin avartaa näkökulmia lapsen kehityksestä. Kasvatuskumppanuuden taustalla ovat käsitykset perheen ja ammattilaisten kasvatusyhteistyöstä sekä yhteistyöhön osallistuvien tahojen asemasta ja valasta.

Puolestaan Kaskela ja Kekkonen (2006, 17-19) toteavat, että kasvatuskumppanuuden tarkoituksena on, että lapsi ja hänen elämänsä tulee kokonaisvaltaisesti nähdä, ymmärretä ja kannatella. Se, mitä lapselle puhutaan ja miten, on tärkeää. Vanhempien ja kasvattajien tiedot sekä kokemukset yhdistyvät keskusteluissa. Yhteistyön tavoitteena on, että kasvattaja ja vanhemmat voivat ilmaista välittömästi huolensa lapsesta. Erityisesti ongelmatilanteissa myönteisen ilmiön säilyttäminen on tärkeää. Haasteena ristiriitatilanteissa on se, miten kuulla lasta ja tuoda esille lapsen etuja ja tarpeita sekä ylläpitää kasvattajan ja vanhempien keskinäistä kuulumista ja kunnioitukseen perustuvaa vuoropuhelua.

Kasvattaja uudistaa omaa ammatillista toimintatapaansa, ja puolestaan perheille tarjoutuu mahdollisuus syventää sekä laajentaa omaa rooliaan lapsensa varhaiskasvatuksessa. Päivähoidossa olevien lasten ja perheiden kanssa kasvattaja sitoutuu toimimaan kuulemisen, kunnioituksen, tasavertaisuuden ja dialogisuuden mukaisesti. Kasvatuskumppanuus perustuu perhelähtöisiin työmalleihin, ja asiantuntijalähtöiseen työtapaan otetaan etäisyyttä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 17.19.)

Kasvatuskumppanuudessa olennaisesti esille nousevat yhteiset ratkaisut lapsen kasvatusta ajatellen. Lähtökohtana on, että vanhemmat ja ammattilaiset antavat toisilleen itsellään olevaa tietoa lapsesta. Kuitenkaan syvällistä kumppanuutta ei synny pelkän tiedon vaihtamisen ja välittämisen kautta. Kasvatuskumppanuuteen tarvitaan myös jaettuja tulkintoja ja yhteistä päätöksentekoa. (Karila 2006, 104-108.)

Koti ja päivähoito ovat kasvatuskumppanuudessa lähellä toisiaan. Vanhempien rinnalla kasvattajat osallistuvat lapsen päivittäiseen hoitoon ja kasvatukseen. Perheiden subjektiivinen oikeus hoitopaikkaan on laajentanut sekä vanhempien mahdollisuutta saada tukea että lasten oikeutta osallistua kasvatukseen. Perheen arvioiman tarpeen mukaan heillä on oikeus käyttää päivähoitopalveluita. Kasvatusvastuun jakautuminen perheen ja päivähoidon kesken luo tarpeen henkilöstön ja vanhempien kasvatuskumppanuudelle. Päivähoidon tehtävä on kotien kasvatustyön tukeminen, kuten ohjaaminen, neuvonta ja ammatillinen tuki perheen tarpeen mukaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20-21.)

Niin vanhempi kuin työntekijäkin ovat yksilöitä eivätkä vain ryhmänsä edustajia. Jokaisessa vuorovaikutustilanteessa on kokemus läsnä. Näkemys siitä, kuka on hyvä kasvattaja tai vanhempi kumpuaa tästä kokemuksesta, samoin arvomaailma ja kasvatuskäytänteiden arvostaminen. Vastavuoroisuus korostuu kasvatuskumppanuudessa ja asettaa ammattilaiselle haasteita, kuten ammattilaisen omasta elämästä poikkeava elämäntilanne ja arvot sekä niiden ymmärtäminen. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana onkin erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen. Puolestaan vanhemman näkökulmasta heijastuvat odotukset siitä, mitä vanhemmilla on ja millaiseksi he ymmärtävät oman osallisuutensa

vuorovaikutuksessa. Lisäksi kasvatuskumppanuuteen vaikuttaa vanhemman halu rakentaa kumppanuussuhdetta ammattilaisen kanssa. (Karila 2006, 96.)

Vanhemmat ja kasvattaja työskentelevät kasvatuskumppanuudessa yhdessä. Molemmilla on olennaista, mutta erilaista tietoa lapsesta. Ammattitaito rakentuu vuorovaikutustaitojen kehittyessä. Kasvatuskumppanuudessa työntekijän ammatillisena perustehtävänä on olla lapsen hoitajana, kasvattajana ja opettajana. Puolestaan vanhemman tuntemus ja ymmärrys perustuu vanhempien ainutkertaiseen suhteeseen omaan lapseensa. Työkäytäntöjen ja puhutavan avulla kasvattaja mahdollistaa sen, että vanhempien näkemykset, käsitykset ja ratkaisuehdotukset tulevat kuulluksi ja jaetuiksi vanhempia arvostavalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 19-20.)

Kasvatuskumppanuudessa kasvattaja asettuu vanhemman rinnalle luodakseen vanhemmalle kokemuksen yhteisymmärryksestään vanhemman kanssa. Aloitteen tekeminen, ylläpitäminen ja päävastuu kasvatuskumppanuudesta ovat kasvattajalla. Oleellista on myös vanhempien ja kasvattajan välinen keskinäinen luottamus ja kunnioitus. Vanhemman tulee voida kokea olonsa turvallisiksi ja huolettomaksi ollessaan erossa lapsesta. Vastavuoroisesti työntekijän tulee tietää, että vanhemmat arvostavat ja kunnioittavat kasvattajan ammattitaitoa ja luottavat häneen hoitajana. Vastoinikäymisten ja vakavampienkin ongelmien sattuessa yhteistyön tulee toimia. Luottamus rakentuu vuoropuhelun avulla. Eri-tyistä luottamusta vaativat tilanteet, joissa kasvattajan ja vanhempien näkökulmat eroavat toisistaan. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20-21.)

Vanhempien kumppanuusvalmiuden tunnistaminen onkin yksi ammattilaiselle kohdistuvista haasteista. Toisiinsa tutustumisen kautta vanhemmat ja ammattilainen luovat yhteistyösuhteen. Vuorovaikutuksen syntymiseen vaikuttavat erilaiset vanhemmat. Nykypäivän vanhemmat edustavat subjektiivisen päivähoito-oikeuden olemassa oloa ja erilaisia kulttuurisia lähtökohtia maahanmuuttajien määrän lisääntyessä. Jokaisen ammattilaisen yksilöllinen tapa tehdä työtä ja suhtautua lapseen vaikuttaa luottamuksen ja yhteistyön rakentumiseen. Toisaalta vanhemmat voivat arvioida yhteistyön onnistumista myös koko tiimin toiminnan pohjalta. Luottamuksen rakentuminen vaatii riittävän määrän yhteisiä kohtaamisia. Nykypäivänä tämä voi olla haaste kunnille, sillä lapsiryhmät vaih-

tuvat tiheään. Näin ollen uusien kumppanuussuhteiden luominen sekä luottamuksen syntyminen voi olla vaativaa. (Karila 2006, 98-101.)

Vanhempien ja ammattilaisten ottaessa tiedot ja taidot yhteiseen käyttöön yhteinen vastuu lapsesta toteutuu. Kun vanhemmista puhutaan kunnioittavasti ja heidän ajatuksia arvostetaan, ovat vanhemmat toiminnan voimavarana. Määttä (1999) mainitsemassa yhteistyön mallissa autettava muuttuu palveltavaksi asiakkaaksi. Kyseisen mallin periaatteina ovat palveluohjaus, perhevaltaisuus ja kokonaisvaltaisuus. Yhteistyön mallissa vanhempien huoleen vastataan heti heidän huolestuessaan lapsen kehityksestä tai käyttäytymisestä. (Määttä 1999, 100-107.)

Vanhempien ja kasvattajan tiedonvaihto ja kulttuuri luo kasvatuskumppanuuden. Kasvatuksen kulttuuriset arvot tulevat esiin vanhempien ja kasvattajien kasvatustietoisuutena. Vanhemmat ja kasvattajat rakentavat yhteistä ymmärrystä ja keskustelevat kasvatuspäämäärien, -arvojen, -menetelmien, kasvatuksellisen toiminnan sekä ihmiskäsityksen kautta. Kasvatustietoisuuden muodostavat kasvatuksen eri tasot ja ulottuvuudet, jotka kasvattajalla ja vanhemmalla on. Kasvatustietoisuus syventyy oman toiminnan ja sen havainnoinnin myötä. Myös oman työn vaikuttimien ja vaikutusten pohtiminen lisää kasvatustietoisuutta ja ammatillista tietoisuutta puolustamalla lapsen hyvinvointia. Toisin sanoen tunteilla on keskeinen sija aidon ja vuorovaikutuksellisen kasvatuskumppanuuden muodostumisessa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26-31.)

Vanhemmille merkittäviä asioita Karilan (2006, 101-104) mukaan on kuulumisten vaihtaminen lasta tuotaessa ja haettaessa. Kuva lasten päivähoidosta ja henkilöstön toiminnasta rakentuu muun muassa tästä. Päiväkotiarjen ymmärtäminen avautuu vanhemmille päivittäisten keskustelujen kautta. Ammattilaisille voi tulla kuva, ettei vanhempi ole kiinnostunut yhteistyöstä. Osalla vanhemmista näin varmasti onkin, mutta kasvatuskumppanuus tulee kaikesta huolimatta nähdä molemminpuolisena kunnioituksena ja vastavuoroisena keskusteluna. Avainasemassa kumppanuuden muodostumiselle on myös lapsikohtaisesti laadittavat varhaiskasvatussuunnitelmat.

Vanhempien valmius kumppanuuteen määrittelee kasvatuskumppanuuden vas-

tavuoroisen luonteen. Perheen lasta, lapsuutta ja kasvatusta koskevat ajattelut ja käytännöt muodostavat raja-alueen vanhempien ja ammattilaisten vuorovaikutussuhteelle. (Karila 2006, 91-94.)

Kasvatuskumppanuuden kautta lapsi muodostaa kuvaa itsestään rakastettuna ja hyväksyttynä olentona. Ensiarvoinen tunnesuhde muihin aikuissuhteisiin verrattuna on lapsen ja vanhemman välillä. Kasvatuskumppanuuden tarkoitus on vahvistaa myös lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta. Tähän kasvattaja tarvitsee tietoa vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksesta. Erityisen tärkeää vuorovaikutuksen edistäminen on päivähoidon alkaessa tai lapsen ollessa alle kolmevuotias, jolloin puheen kehitys on vielä kesken. Siirtymätilanteet ovat lapsen kannalta merkityksellisiä. Lapsen päivähoitoon tulo on erokokemus, johon hän tarvitsee tukea. Niin kasvattaja kuin vanhemmatkin tekevät tilaa lapsen kokemuksille ja niiden kuuntelemiselle. Lapsi käyttäytyy ja toimii eri tavalla kotona ja päivähoidossa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22-25.)

6.1 Kasvatuskumppanuuden muodostuminen

Tutustuminen aloittaa kumppanuuden rakentumisen. Päivähoidon alkaessa kasvattaja voi käydä tutustumassa perheeseen heidän kotonaan tai tutustuminen voidaan tehdä myös päivähoidossa perheen niin toivoessa. Toisaalta koti on lapselle turvallinen paikka tutustua uuteen aikuiseen. Perheen kotona vieraillessa kasvattajalla on mahdollisuus luoda kuuleva ja luottamuksellinen yhteistyösuhte perheeseen. Lisäksi kasvattaja pääsee havainnoimaan lasta tämän kotiympäristössä. Tutustumiskäynnin aikana kasvattaja, lapsi ja vanhemmat luovat ensi kontaktin toisiinsa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-42.)

Tutustumiskäyntiä ehdotetaan, kun perheelle vahvistetaan tieto lapsen päivähoitopaikasta. Aloituskeskustelussa on tarkoituksena antaa perheelle mahdollisuus puhua. Aloituskeskustelussa kasvattaja auttaa vanhempia valmistelemaan lasta päivähoitoon. Vanhemmilla saattaa olla toiveita, odotuksia tai pelkoja päivähoidon aloituksen suhteen. Vanhempi pystyy paremmin valmistelemaan lasta muutokseen kun hän selkiyttää ja ilmaisee omia tunteitaan. Aloituskeskustelu

voidaan käydä myös lapsen siirtyessä päiväkodista tai ryhmästä toiseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41-42.)

Tuleva kasvattaja joko yksin tai työparinsa kanssa tekee aloituskeskustelun. Ainakin toinen lapsen vanhemmista on paikalla lapsen lisäksi. Myös sisarukset tai muut läheiset ihmiset voivat osallistua aloituskeskusteluun perheen niin halutessa. Aloituskeskustelu toteutetaan perhettä kuuntelevalla, kunnioittavalla ja luottamusta sekä vuoropuhelua rakentavalla tavalla, siis kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. (Kaskela & Kekkonen 2006, 42.)

Yhteistyö perheen kanssa on jatkuvaa kuulolla olemista perheen muuttuvien tarpeiden tunnistamiseksi ja avun löytämiseksi eikä se ole vain vanhempien tukemista. Työntekijä ei ole ainoa tiedon hallitsija, vaan myös vanhemmista on tullut tiedottajia. Yhteistyö perheen kanssa on yksilöllistä, eikä esimerkiksi vammaisuus tai kulttuuritaustat vaikuta lähestymiseen. Perhekeskeinen toiminta tarkoittaa perheen osallistumista ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Vastakohta tälle on vanha ammatillisesti johdettu työote, jossa ammattilainen vastaa palveluista sekä arvioi perheen tilanteen ja tarpeet, jopa perheen näkemysten vastaisesti. (Määttä 1999, 94-97.)

Lapsen päivähoidon aloittaminen merkitsee perheen arjen uudelleen järjestelyä. Kasvatuskumppanuus, eli jatkuva ja kiinteä kodin sekä päivähoidon vuoropuhelu, on vaihtoehto vastakkain asettelun sijaan. Vanhemman ja lapsen välinen suhde ja sen muutokset eivät ole toisarvoisia asioita. Päiväkodin käytännöt vaikuttavat lapsen ja vanhemman keskinäiseen suhteeseen kotona. Perheen ohella päivähoito on osa lapsen elämää ja kasvua. Lapsi rakentaa ymmärrystään omasta arvostaan niiden viestien pohjalta, joita päivähoito ja vanhemmat osoittavat. Päivähoidon toimiminen vanhemman kasvatuskumppanina luo aidon suhteen kodin ja päivähoidon välille. Tärkeää on, että lapsi voisi kerätä varhaislapsuuden muistoja elämäänsä yhdessä hänelle tärkeiden aikuisten ja lasten kanssa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 13-16.)

Perhekeskeisessä näkökulmassa perhe on joko työn taustatuki tai työn kohde, ja se toimii tasavertaisena keskustelukumppanina ammattilaisen rinnalla. Lapsilähtöisessä perhetyössä toiminta perustuu lapsen kehitystä tukeviin palveluihin. Eri toimintamalleista vanhemman rooli on erilainen. Näin ollen perhe on mukana

suunnittelemassa ja asettamassa tavoitteita toiminnalle. Perhekeskeisen työtapaan mukaan lasta ei voi auttaa riittävästi ellei tunne tämän kasvuympäristöä ja sen toimintaperiaatteita. Jotta nämä toteutuisivat, tarvitaan siihen vanhempien asiantuntijuutta. (Määttä 1999, 94-97.)

Päiväkodin ja kodin yhteistyön vaikeutumisen taustalla ei tarvitse olla huoli lapsen vakavasta oppimisen ongelmasta, kehitysviivästä, sosio-emotionaalisista oireista tai lapsen hoidon laiminlyömisestä. Yhteistyö päiväkodin ja kodin välillä saattaa muuttua toimimattomaksi, jos vanhempien ja henkilöstön hoito- ja kasvatuskäsitykset lapsen tavanomaisista perustarpeista ovat erilaiset, eikä näin ollen yhteisymmärrystä saavuteta. Vanhemmat ja päiväkotijakavat kasvatuskumppanuudessa keskenään vastuuta lasten hyvinvoinnista sekä kehityksen tukemisesta. Onnistuneen kasvatustavustaan jakautumisen pohjalla on se, miten vanhemmat ja päiväkotijakavat sitoutuvat toteuttamaan yhteistä ja jaettua kasvatustehtävää. Vastavuoroinen vuoropuhelu, eli dialogi, on kasvatuskumppanuuden tavoite lapsen kasvuyhteisössä. Vanhempien näkemykset, mielipiteet ja toiveet kuuluvat alusta alkaen osaksi lapsen varhaiskasvatuksen toteutumista ja suunnittelua. Aikaisempaa tärkeämmäksi ovat nousseet vanhempien ja perheiden kuuntelu ja kuuleminen. Pohja kasvatuskumppanuudelle luodaan ensitapaamisella ja lapsen tutustumisjaksolla. Kasvatuskumppanuudessa lapsen kasvuun ja kehitykseen kodin ja perheen rinnalla vaikuttavat varhaiskasvatuksen kasvuympäristö ja kasvatuskäytännöt. (Kaskela & Kekkonen 2006, 12-13.)

Lapsen tilanteen selvittäminen asiakaslähtöisen työotteen periaatteella vaatii yhteistyötä. Ammattilaisen asiantuntijuus on tällöin vanhempien käytettävissä, ja yhteisten keskustelujen avulla pyritään selvittämään syitä ja ratkaisuja lapsen käyttäytymiseen. Asiakaslähtöinen työote edellyttää yhteisen kielen löytämistä. Perhelähtöisessä työssä vanhempien asemaa voi luonnehtia sanoilla kumppanuus ja valtaistuminen. Tällöin vanhemmilla ja ammattilaisella on yhteisiä tavoitteita lapsen suhteen, muun muassa oppimisesta ja muiden ihmisten kohtaamisesta. Yhteistyö mahdollistaa ammattilaisen auttamana vanhempaa auttamaan omaa lastaan. Toisaalta vanhemmat tuntevat lapsensa ja tämän elinympäristön parhaiten. Molemmilla on siis olennaista tietoa lapsesta. (Määttä 1999, 98-100.)

6.2 Kasvatuskumppanuuden periaatteet

Molemminpuolinen kunnioitus on kumppanuuden perusta. Vanhempien vastuu ulottuu vuorokauden ympäri, kun taas ammattilainen sitoutuu vastuuseen rajallisemmin. Yhteistyössä osapuolet täydentävät toisiaan. Ammattilaisilla on tietoa muun muassa kehityksestä poikkeavien lasten opettamisesta ja kuntoutuksesta, kun taas vanhemmilla on vanhemmuuteen kuuluvaa huolenpitoa lapsesta. Valtaistuminen tarkoittaa sitä, että asiakas on aktiivinen toimija. Tällöin ammattilainen uskoo vanhemman tietoihin, taitoihin ja muuttumisen mahdollisuuksiin (Määttä 1999, 100-107.)

Vuoropuhelussa keskeistä on toisen kuunteleminen. Kuunteleminen ei ole ainoastaan taito vaan myös suhde toiseen ihmiseen, jolloin siihen sisältyy aitoa kiinnostusta, empaattisuutta ja rehellisyyttä. Turvallinen ja myönteinen ilmapiiri luo pohjan kuuntelemiselle. Joskus kuunteleminen vaatii erilaisten tunteiden sietämistä ja riskinottoa. Haasteena on erimielisyys, jonka takia aletaan helposti puolustautua ja kertoa omia mielipiteitä, jolloin toisen kuunteleminen unohtuu. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32.)

Ihminen kaipaa hyväksyntää sellaisena kuin on. Toisen ihmisen arvostaminen ja hyväksyminen ovat kunnioitusta. Arvostaminen ilmenee ajatuksina ja sitä kautta tekoina. Avoimuus ja myönteisyys ilmenevät kunnioituksena, kun taas sen puute näkyy toisen ihmisen tai tämän sanomisien mitätöimisenä. Erilaisuuden kohtaaminen on kunnioittavan suhteen luomisen haaste. Omia toimintatapoja lähellä olevat tavat ovat helpommin hyväksyttäviä. Kuunteleminen voi luoda kunnioitusta ja puolestaan kunnioitus helpottaa vuorovaikutuksen syntymistä. Kunnioitusta osoitetaan puhumalla ja toimimalla rehellisesti salaamatta asioita tai jättämällä niitä arvoitukseksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 34-35.)

Kuuleminen ja kunnioitus rakentavat luottamuksen. Luottamuksen syntyyn tarvitaan vuoropuhelua, aikaa ja yhteisiä kohtaamisia. Useiden vanhempien mielestä luottamus kasvattajaan muodostuu lapsen ja kasvattajan välisestä suhteesta ja siitä, miten kasvattaja välittää tietämystään lapsesta. Lapsen hyvä hoito herättää vanhemmissa luottamusta ja turvallisuuden tunnetta. Myös vanhempien

mahdollisuus vaikuttaa lapsensa hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen lisäävät luottamusta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.)

Kasvattajan ja vanhempien vuoropuhelu lapseen liittyvistä asioista luo perustan luottamukselle sekä mahdollistaa yhteisen ymmärryksen lapsen hoidosta. Aikaisemmat kokemukset ja muistot vastaavanlaisista tilanteista vaikuttavat luottamuksen syntyyn. Luottamuksen syntyminen vaatii eri ihmisiltä eripituisen ajan. Luottamuksellinen ilmapiiri ja vuoropuhelu ovat kasvatuskumppanuuden keskeinen tavoite (Kaskela & Kekkonen 2006, 36).

Kuunteleminen on dialogin avain. Dialogi on tasa-arvoista puhetta, jossa molempien osapuolten tietämys on merkityksellistä ja arvokasta. Vuoropuheluun kuuluu eri mieltä oleminen, suorapuheisuus ja rehellisyys, joita kannattelevat kuulemisen ja kunnioituksen kokeminen. Kasvattajan ja vanhempien dialogi muodostaa yhteisöllisyyden tunteen. Päivähoidon tarjoama kasvatusyhteisöllisyys tuo parhaimmillaan toivoa ja helpotusta niin vanhemmuuteen kuin kasvatamiseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38-40.)

7 Päivähoito Parikkalan kunnassa

Parikkalan kunnan päivähoito on järjestetty päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Päiväkoteja on yhteensä kolme, joista kaksi sijaitsee aivan Parikkalan kuntakeskuksessa ja kolmas noin 3 kilometrin päässä Särkisalmella. Tilapäishoitoa järjestetään ryhmäperhepäiväkodeissa ja päiväkodeissa niille lapsille, joiden hoidon tarve on satunnaista. Esiopetusta annetaan Saaren koulussa, päiväkotikielissä, päiväkotiryhmä Palokärjessä ja päiväkotikielissä. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään useammassa päivähoitopaikassa: päiväkotikielissä ja Laulujoutsenissa ja lisäksi ryhmäperhepäiväkotikielissä Kuperkeikan alaisena Saaren koululla. (Parikkalan kunta. Varhaiskasvatus)

7.1 Parikkalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2006

Parikkalassa käynnistyi syksyllä 2004 varhaiskasvatussuunnitelmatyö, joka perustuu valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Toiminta-

ajatuksen ja arvopohjan luomiseksi tehtiin kysely päivähoitohenkilöstölle ja perheille. Suunnitelmatyö yhdisti varhaiskasvatuksen henkilökuntaa, joka edisti yhtenäisten näkemysten ja toimintalinjan syntymistä. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman yhtenä osa-alueena on eri kieli- ja kulttuuritaustaisten varhaiskasvatuksen järjestäminen, johon on kirjattu seuraavasti:

”Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi Arvostamisen ja erilaisuuden hyväksymisen pohja luodaan, kun tunnetaan ja tunnustetaan omat kulttuuriset arvot. Suvaitsevassa ilmapiirissä lapset voivat kehittää itsetuntemustaan ja itsetuntoaan, mikä mahdollistaa erilaisten ihmisten hyväksymisen.”

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2010 on kirjattu, että kulttuurivähemmistöön kuuluvan lapsen sosiaalisia kontakteja tuetaan. Ensisijainen vastuu lapsen äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on perheellä. Kasvun kansioon merkitään vanhempien kanssa yhdessä sovitut toimenpiteet kielen ja kulttuurin tukemisessa. Yhteistyö maahanmuuttajaperheiden kanssa edellyttää varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietämystä perheiden arvoista ja kulttuurin tuntemista sekä kunnioittamista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010.)

7.2 Kokemukset monikulttuurisesta päivähoidosta ennen tutkimusta

Kokkosen (2011) mukaan päiväkodin henkilöstö pyrkii kohtaamaan uudet kulttuurit ottaen huomioon lapsen taustan, tavat, perimän ja vanhempien toiveet. Kokkonen mainitsee myös, että kulttuuriset erityispiirteet olisi myös hyvä tietää sekä jotain vanhemman kotimaasta. Kaikki asiat, jotka liittyvät esimerkiksi ruokailuun, uskonnolliseen katsomukseen, juhlien viettoon ja vaikka pukeutumiseen selvitetään ja näissä kunnioitetaan perheen näkemystä ja vakaumusta.

Haasteelliset tilanteet monikulttuuristen perheiden parissa ovat liittyneet yhteisen kielen puuttumiseen, mikäli lapsi ei ymmärrä tai puhu yhtään suomea. Yleensä kuitenkin lapsi hallitsee sen verran kieltä että pärjää. Monikulttuurisen lapsen temperamentti, tavat ja tottumukset vaativat joskus ”hiomista” hoito- ja kasvatustilanteissa, jotka liittyvät yleensä perushoitoon, kuten ruokailuun tai

pukeutumiseen. Jossain määrin ongelmia syntyy enemmän kommunikoinnissa vanhempien kanssa, mikäli yhteinen kieli puuttuu. Näissä tapauksissa henkilöstö tukeutuu suomenkielentaitoiseen vanhempaan. (Kokkonen, 2011.)

Kantaväestön lapset ovat olleet vastaanottavaisia ja kiinnostuneita maahanmuuttajalapsia kohtaan, eikä kiusaamista ole ilmennyt. Hoitohenkilökunta toteaa että lapsi on luontainen leikkijä, toimija ja liikkuja. Aina ei tarvita sanoja, jotta ilmaus toimisi. Monikulttuurisuus Parikkalan päiväkodeissa on melko vähäistä. Tällä hetkellä monikulttuurisia lapsia on hoidossa alle kymmenen. Vuosien varrella hoitolapsia on ollut Turkista, Irakista, Thaimaasta ja Kiinasta, sekä lisäksi suomalais-nigerialaisia, -englantilaisia sekä -virolaisia lapsia. Monikulttuurisuuden kohtaaminen on kehittynyt varhaisista ajoista, jolloin käsitys oli ollut lähinnä ”maassa maan tavalla”. (Kokkonen, 2011.)

Tähän asti päiväkodin henkilökunnan ehdotukset maahanmuuttajalasten kotoutumisen edistämiseksi ovat olleet, että maahanmuuttajaperheet tulisivat rohkeasti esittäytymään päiväkotiin, ja kertoisivat omista taustoistaan sekä tavoistaan. Henkilökunta uskoo, että näin toisten lasten olisi helpompi ymmärtää ”uuden tulokkaan” elämään vaikuttavia tekijöitä. Esimerkiksi valokuvien, erilaisten esineiden, ruoan ja vaatteiden kautta lapset näkisivät konkreettisesti monikulttuurisen perheen tapoja. Henkilökunta uskoo, että tämä herättäisi kiinnostusta toisissa lapsissa. (Kokkonen, 2011.)

Yleensä YK:n päivän aikoihin lapsille on esitelty eri maita. Työntekijöiden mielestä vastaavanlaista toimintaa voisi olla enemmänkin ja aina tarpeen mukaan. Perheiden tutustumisiltoja olisi myös hyvä järjestää enemmän. Tutustumisilloissa maahanmuuttajaperheet voisivat esittäytyä ja kertoa omasta elämästään. Henkilökunnan koulutus nähdään henkilökunnan keskuudessa tarpeellisena. Koulutuksen avulla opittaisiin lisää omista asenteista, suhtautumistavoista, tasa-arvoisuudesta ja toisten kunnioittamisesta. Henkilökunta korostaa, että ammatillisuus tulee aina säilyttää. (Kokkonen, 2011.)

Suomalaisuus ja suomalainen päiväkotitoiminta on se, mitä Parikkalan päiväkodissa toteutetaan. Tämä on tärkeä kertoa vanhemmille. Monelle lapselle kaikkein tärkein tavoite on suomen kielen oppiminen ja suomalaiseen kulttuuriin

perehtyminen. Normaali keskustelu vanhempien kanssa, asioiden kirjaaminen ja niistä tiedottaminen ovat tärkeitä asioita. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö erikulttuuristen perheiden kanssa on hyvän yhteistyön perusta. (Kokkonen, 2011.)

8 Selvityksen tavoitteet ja toteutus

Tavoitteenamme on tuoda esille niitä haasteita ja kehittämisideoita, joita monikulttuurisuus ja kulttuurierot tuovat päiväkotikasvatuksen työntekijöille sekä selvittää Parikkalan päiväkodin hoitohenkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden avulla, miten monikulttuurisuutta tuetaan päiväkotihoidossa ja kuinka sitä voitaisiin kehittää.

Opinnäytetyömme selvityskysymykset ovat seuraavat:

- Mitä monikulttuurisuus on Parikkalan päiväkodeissa?
- Miten monikulttuurisuus ilmenee päiväkodin kasvatuskäytännöissä?
- Miten monikulttuurinen kasvatuskumppanuus päivähoidossa voitaisiin huomioida?

8.1 Kohdejoukon kuvaus

Selvityksen kohdejoukko on Parikkalan päiväkotien varhaiskasvatuksessa pääsääntöisesti työskentelevä hoitohenkilökunta poissulkien avustava henkilökunta, kuten siistijät ja keittiötyöntekijät. Lisäksi kohderyhmään kuuluu kuusi päivähoiton palveluita käyttävää maahanmuuttajaperhettä.

8.2 Aineistonkeruu

Selvitystä ajatellen pidimme tärkeänä kerätä tietoa sekä päiväkodin hoitohenkilökunnalta sekä monikulttuurisilta perheiltä. Kiinnostuksemme oli selvittää, minkälaisia arjen tilanteisiin pohjautuvia kokemuksia hoitohenkilökunnalla on monikulttuurisesta perheestä ja päinvastoin monikulttuurisella perheellä päivähoidosta. Selvityksessä käytettäväksi tutkimusmenetelmäksi valitsimme kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän, sillä haluamme tietoa tutkittavien ajatuksista ja mielipiteistä.

Kvalitatiivisen (laadullisen) tutkimusmenetelmän tarkoituksena on päästä mahdollisimman lähelle tutkittavien näkökulmaa ja näkemyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat haastattelut ja havainnointi. Laadullisen tutkimuksen aineistoa käsiteltäessä tähdätään kokonaisvaltaisuuteen. (Kiviniemi 2001, 68.)

Laadullisessa tutkimuksessa teorian merkitys on ilmeinen ja välttämätön. Lisäksi laadulliselle tutkimukselle olennaista on havaintojen teoriapitoisuus, toisin sanoen se, millainen yksilön käsitys tutkittavasta ilmiöstä on ja millaisia merkityksiä tutkittavalle ilmiölle annetaan sekä millaisia välineitä tutkimuksen toteuttamisessa käytetään. Aineiston keräämistä ja analysointia ei voi laadullisessa tutkimuksessa erottaa toisistaan. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 17-19, 70.)

8.2.1 Henkilökuntaan kohdistettu aineistonkeruumenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytimme Parikkalan päiväkodin hoitohenkilökunnalle osoitettua teemahaastattelututkimusta, jonka toteutimme puolistrukturoidun lomakkeen avulla. Selvitykseen haluttiin osallistuvan koko hoitohenkilökunta. Tarkoitus oli haastatella henkilöitä, jotka työskentelevät Parikkalan päiväkodeissa pääsääntöisesti.

Haluttaessa tietää, mitä joku ajattelee jostakin asiasta, on kysyä asiasta häneltä. Useimmiten arkielämässäänkin toimitaan näin. Tutkija tekee myös näin keskustellessaan haastateltavan kanssa tutkijaa kiinnostavista asioista, niistä jotka kuuluvat tutkimuksen aihepiiriin. Haastattelu tapahtuu tutkijan aloitteesta ja useimmiten tutkijan ehdoilla. Toisaalta haastatteluun suostumisella näyttäisi olevan haastateltavaakin motivoivia tekijöitä. Haastateltavalle tarjoutuu haastattelun myötä mahdollisuus kertoa mielipiteensä asiasta ja saada äänensä kuuluiin. Lisäksi haastateltava voi halutessaan tuoda esiin omia kokemuksiaan. Toisaalta haastateltavalle on saattanut jäädä hyvä kokemus aikaisemmasta osallistumisestaan tutkimukseen, mikä motivoi osallistumaan uudelleen. (Eskola & Vastamäki 2001, 24-26.)

Haastattelu sopii joustavana menetelmänä monenlaisiin tarkoituksiin. Haastattelun avulla voidaan saada syvällistä tietoa ja tutkimuksen osapuolet kokevat sen

usein miellyttäväksi tavaksi. Haastatteluissa vuorovaikutus korostuu, ja tällöin tutkijalla on mahdollisuus lähestyä vaikeita asioita. Toisaalta vapaamuotoiset ja syvälliset keskustelut voivat paljastaa asioita, joita muilla keinoin ei välttämättä saataisi selville. Haastattelu on menetelmä, johon liittyy tarkoitus. Haastattelun tuloksiin sisältyy aina tulkintaa ja tämän vuoksi tulosten yleistämistä on syytä miettiä tarkkaan. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 11-12).

Lomakehaastattelu on käytetyin haastattelulaji. Lomakehaastattelun eli strukturoitu haastattelun vaikeutena on haastattelulomakkeen kysymysten muotoilu. Vastaamiseen puolestaan kuluu melko vähän aikaa, ja haastattelu on helppo toteuttaa. Vastaukset merkitään muistiin haastattelutilanteessa. Lomakehaastattelu sopii parhaiten siihen kun testataan muodollisia olettamuksia ja kun kerätään aineistoa yksinkertaisella tavalla. Lomakehaastattelun avulla tutkija tietää etukäteen, millaista tietoa haastattelu antaa. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 44-45.) Koska kysymysten muotoilu ja järjestys on kaikille sama, kysymyksillä on kaikille vastaajille sama merkitys. Vastausvaihtoehtojen ollessa valmiit, vastaaja vain valitsee vastausvaihtoehdoista itselleen kaikkein sopivimman vastuksen. (Eskola & Vastamäki 2001, 26.)

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 47) mukaan Fielding (1993) on todennut, että teemahaastattelussa kysymysten muoto on kaikille haastateltaville sama, mutta kysymysten esittämisjärjestys voi vaihdella. Lisäksi Hirsjärvi ja Hurme (2000, 47) ovat kirjoittaneet, että Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan teemahaastattelussa vastauksia ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. Näin ollen haastateltavat voivat vastata kysymyksiin omin sanoin.

Teemahaastatteluissa aihepiirit, eli teemat, ovat etukäteen määriteltäviä, vaikka kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvatkin. Haastattelijan täytyy huolehtia siitä, että kaikki etukäteen päätetyt teemat käydään haastateltaessa läpi, vaikka kysymysten järjestys ja keskustelun laajuus vaihtelevat haastateltavan vastausten mukaan. (Eskola & Vastamäki 2001, 26-27.) Teemahaastatteluissa korostuu haastateltavan elämysmaailma. Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelu etenee teemoittain. Tällöin haastattelu on vapautuneempi, ja tutkit-

tavien ääni tulee kuuluviin. Toisaalta teemahaastattelussa nousee esille tutkittavan ja tutkijan keskeinen vuorovaikutus. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 47-48.)

8.2.2 Perheisiin kohdistettu aineistonkeruumenetelmä

Halusimme kaikki Parikkalan päiväkotien maahanmuuttajataustaisten perheiden osallistuvan selvitykseen. Perheisiin kohdistettuna alkuperäisenä tutkimusmenetelmänä olisi ollut kyselytutkimus, jonka olimme suunnitelleet toteuttavamme kyselylomakkeen avulla. Kuitenkin jouduimme selvitysprosessin aikana vaihtamaan suunnitelmamme postitetun kyselylomakkeen käytön haastatteluksi, jossa laatimamme kyselylomake toimi runkona.

Syy menetelmän vaihtamiseen oli se, että kohderyhmäksi valittu Parikkalan päivähoidon piiriin kuuluvat monikulttuuriset perheet sekä päivähoidon hoitohenkilökunta kokivat hankalaksi postitetun kyselylomakkeen käytön perheillä. Perusteluina tutkimusmenetelmän vaihdolle koettiin kielelliset ongelmat perheiden taholta. Lopulta kysely toteutettiin lähettämällä perheille kyselylomakkeet ennakoon tutustuttaviksi ja kutsumalla heidät tapaamiseen jossa haastattelimme perheet yksitellen noudattaen kyselylomakkeen sisältöä.

Selvityksen onnistuminen perustuu huolellisesti luotuihin kysymyksiin. Kysymysten laatiminen rakentuu tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaan. Aineistoa kannattaa lähteä keräämään vasta, kun tutkimusongelmat ovat täsmentyneet. Näin ollen tiedetään, mitä tietoa aineistolla halutaan kerätä ja mitä pyritään välttämään. Kysytään siis ainoastaan olennainen tieto. (Valli 2001, 100.) Ennen kyselyn laatimista tulee tutkimuksen tavoite olla täysin selvillä, Heikkilä (1999, 46) toteaa seuraavasti:

Lomakkeen suunnittelu edellyttää kirjallisuuteen tutustumista, tutkimusongelman pohtimista ja täsmentämistä, käsitteiden määrittelyä ja tutkimusasetelman valintaa.

Tutkimuksen kysymyksiä ei voi parannella tai muuttaa tiedonkeruun jälkeen. Näin ollen on varmistettava, että kyselylomakkeessa käytettyjen kysymysten avulla saadaan selvitettyä tutkittava asia. (Heikkilä 1999, 46.)

Kyselyn alussa olisi hyvä olla helppoja kysymyksiä, eikä lomake saisi olla liian pitkä. Jokaisen kysymyksen tarpeellisuus tulee siis harkita tarkkaan. Hyvä kyse-

lylomake on selkeä, siisti ja houkuttelevan näköinen. Tekstin ja kysymysten asettelun täytyy olla selkeää. Kysymysten tulisi edetä loogisessa järjestyksessä, olla numeroitu juoksevasti ja ryhmitelty aiheittain kokonaisuuksiksi. Lisäksi kysymyksillä tulisi kysyä vain yhtä asiaa kerrallaan ja vastausohjeiden yksiselitteiset. (Heikkilä 1999, 46-47.)

Kvalitatiivinen tutkimus sisältää useimmiten avoimia kysymyksiä. Tyypillistä on, että avoimet kysymykset ovat helppo laatia, mutta sanallisten vastausten käsittely on työlästä ja luokitteleminen on numeerisia vastauksia vaikeampaa. Avoimet kysymykset voivat myös houkutella jättämään vastaamatta. Toisaalta avoimien kysymysten avulla saatetaan saada vastauksia, joita ei olisi ennalta osattu arvata. Avoimien kysymysten käyttö on tarpeellista kun vastauksien vaihtoehtoja ei tiedetä tarkasti. (Heikkilä 1999, 48.)

8.3 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyys piilee tutkimuksen taustalla olevissa tiedekäsityksessä ja tutkimuksen metodisten valintojen arvosidonnaisuudessa, eli siinä, kuinka tutkimusaiheet valitaan ja mitä pidetään tärkeänä. Puolestaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa painottuvat kokonaisuus ja johdonmukaisuus. Luotettavuuteen vaikuttavat tutkimuksen kohde ja tarkoitus, omat sitoumukset tutkijana kyseistä tutkimusta ajatellen, aineistonkeruumenetelmä ja siihen liittyvät piirteet sekä mahdolliset ongelmat, tutkimuksen tiedonantajat eli vastaajat, tutkijan ja tiedonantajan välinen yhteistyö sekä tutkimuksen kesto. Lisäksi luotettavuuteen vaikuttavat aineiston analysointi ja raportointi joiden avulla tuloksiin päästään. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 125, 135-138.)

Hirsjärven & Hurmeen (2000, 20) mukaan Kvale (1996) on todennut, että eettisyys on tutkimuksien tärkeimpiä periaatteita. Tutkimuksen tarkoituksena on tieteellisen tiedon etsimisen ohella tarkastella, miten tutkimuksen avulla voidaan parantaa tutkittavana olevaa inhimillistä tilannetta. Tutkimusta suunniteltaessa oleellista on saada kohteena olevien henkilöiden suostumus, taata tutkimuksen luottamuksellisuus ja harkita mahdollisia seurauksia tutkittaville. Haastattelutilanne on tietojen luottamuksellista antamista. Haastattelua purettaessa korostuu

se, miten purkaminen noudattaa haastateltujen suullisia lausumisia. Tuloksia analysoitaessa tulee pohtia, miten syvällisesti ja kriittisesti haastattelut voidaan analysoida ja miten haastateltujen lauseita on tulkittu. Tuloksia todentaessa tulee esittää vain tietoa, joka on täysin varmaa ja todennettua. Tuloksia raportoidaessa on otettava huomioon tietojen seuraukset tutkittavia ajatellen. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 20.)

Haastattelutilanteessa tutkittava nähdään tutkimustilanteen subjektina. Tutkittavalla on haastateltaessa mahdollisuus tuoda esille mahdollisimman vapaasti itseensä liittyä asioita. Näin ollen tutkittava on merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli. Haastattelussa vastauksia on halutessa mahdollista syventää pyytämällä esimerkkejä tai esittämällä lisäkysymyksiä. Toisaalta haastattelu vie aikaa, ja etenkin vapaamuotoisen haastattelun purkaminen on hidasta. Haastattelun analysointi, tulkinta ja raportointi voi olla ongelmallista, koska valmista mallia ei ole tarjolla. Lisäksi haastattelun katsotaan sisältävän virhelähteitä, ja näin ollen tutkimuksen luotettavuus saattaa kärsiä. Siksi haastattelijalla tulisi olla taitoa ja kokemusta haastattelijan roolista. Haastattelun hyväksi puoleksi katsotaan se, että henkilöt saadaan suotumaan vastaajiksi. Puolestaan kyselylomakkeiden suurin etu on aineiston nopeassa käsittelyssä. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 35-37.)

Selvityksellä oli hyvät edellytykset antaa kehittämisideoita päiväkotikäytänteisiin, sillä lähtökohtana oli saada koko päiväkodin hoitohenkilökunta ja kaikki Parikkalan päivähoidon monikulttuuriset perheet osallistumaan selvitykseen. Toisaalta hoitohenkilökunnan teemahaastattelussa yksilön kokemus monikulttuurisuudesta osana päivähoitoa ei tule selkeästi esille vaan yleinen linjaus työntekijöiden mielipiteistä. Puolestaan perheille tehdyssä kyselyssä jokaisella perheellä oli mahdollisuus osallistua selvitykseen halukkuutensa mukaan. Selvityksessä korostuu luotettavuuden toteutuminen myös tuloksia käsiteltäessä. Tulokset analysoitiin luottamuksellisesti, eikä vastauksia luovutettu ulkopuolisille, vaan niitä käytettiin ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Vastausnauhat tyhjennettiin ja lomakkeet hävitettiin heti vastauksien purkamisen jälkeen.

8.4 Aineiston analysointi

Selvityksen analysoimme aineiston teemoittelua käyttäen. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 173) mukaan teemoittelulla tarkoitetaan aineistosta analyysivaiheessa esille nousevia yhdistäviä tekijöitä, jotka ovat usealle haastateltavalle samoja. Lähtökohtateemojen lisäksi voi tulla esiin monia muitakin teemoja, jotka saattavat olla ennalta määriteltäviä teemoja mielenkiintoisempia. Nämä teemat, jotka tulevat ilmi haastatteluvaiheessa haastateltavien vastauksista, pohjautuvat pitkälti tutkijan tulkintoihin. Epätodennäköistä on, että haastateltavat ilmaisevat asian täysin samoin, mutta tutkija voi kuitenkin koodata ne samaksi luokaksi.

Teemahaastatteluaineiston purkajaksi sopivin olisi tutkija itse tai haastattelussa mukana ollut henkilö, sillä koko haastattelua ei ole tarkoitus purkaa sanatarkasti, vaan tarkoituksena on tunnistaa tallenteesta teema-alueet ja huomata, milloin on tarpeen kirjoittaa sanatarkkoja lainauksia (Hirsjärvi & Hurme (2000,142). Tavoitteenamme on saada tuloksista laajempia kokonaisuuksia koko henkilökunnan ja maahanmuuttajaperheiden näkökulmista. Hirsjärven ja Hurmeen (2000, 142-143) mukaan tutkijan halutessa tehdä päätelmiä laajoista kokonaisuuksista, täytyy hänen yhdistää tiedostoja teema-alueiden mukaisesti. Tuloksissa tarkoituksenamme oli tuoda esille mahdollisimman paljon haastateltavien itse sanoimia kommentteja, sillä laadullisen menetelmän yhtenä periaatteena on kohdejoukon näkökulmien ja mielipiteiden korostaminen. Tutkimustulokset ovat esitelty teemahaastattelurunkojen (Liitteet 3 ja 4) mukaisesti.

9 Selvityksen tulokset

Selvitykseen osallistui yhteensä 17 päiväkodin työntekijää ja kolme maahanmuuttajaperhettä. Vastanneista työntekijöistä lastentarhaopettajia oli kuusi, loput olivat päivähoitajia eri tutkintonimikkeillä. Tutkittavien työntekijöiden joukosta työkokemus vaihteli 10 kuukaudesta 40 vuoteen. Työkokemusta maahanmuuttajatyöstä heillä oli kahdesta vuodesta yksittäisiin tapauksiin eri vuosien aikana. Puolestaan maahanmuuttajalasten määrä päiväkotiryhmissä vaihteli kahdesta lapsesta ryhmiin, jossa maahanmuuttajalapsia ei ollut lainkaan.

9.1 Työntekijöiden näkökulmia monikulttuurisesta päivähoidosta

Parikkalan päiväkodeissa hoitohenkilökunta ei pidä kolmea päiväkotiaan monikulttuurisena, vaikka monikulttuurisuus ilmeneekin jossain määrin päiväkodin toiminnassa. Yksi tärkeimmistä maahanmuuttajalapsiin kohdistuvista kasvatustavoista on suomen kielen oppiminen, jotta hoitaja ja lapsi ymmärtäisivät hoitotilanteissa toisiaan sekä tiedonkulku hoitohenkilöiden ja perheiden välillä helpotuisi. Hoitohenkilökunnan oman arvion mukaan, heidän vahvuutensa oli avoimuus maahanmuuttajalapsia ja -perheitä kohtaan. Mielenkiintoista oli huomata, että arvostiritoja työntekijät eivät työssään ole kohdanneet.

9.1.1 Ammatillinen vaatimus

Vastauksissa työntekijät korostivat hyväksymisen ja tasavertaisuuden merkitystä, kulttuurien tuntemusta, avoimuutta sekä suomalaisen kulttuurin, kasvatuskäytäntöjen ja tapojen korostamista niin lapselle kuin perheelle. Lisäksi tärkeänä pidettiin tietoa lapsen kotimaan kulttuuritaustasta ja yhteisen kielen löytämistä. Vastaajien mukaan tulkkipalveluiden tulisi olla helpommin saatavilla.

Osa työntekijöistä oli käynyt yhden päivän täydennyskoulutuksen, joka sisälsi kielen, uskonnon ja kulttuurin läpikäymistä. Muutama työntekijöistä ei ollut saanut varsinaista maahanmuuttajiin suunnattua koulutusta lainkaan. Lopuilla työntekijöistä oli eri tutkintoihin sisältyviä koulutuksia ja tutustumiskäyntejä liittyen maahanmuuttajatyöhön. Myös ammattikirjallisuutta löytyi päiväkotien hyllyistä.

9.1.2 Monikulttuurisuus päiväkodissa

Työntekijät nostivat esille avoimen, suvaitsevan ja hyväksyvän ilmapiirin, vuorovaikutuksen, jossa hoitaja ja lapsi ymmärtävät toinen toisiaan sekä lapsen tarpeiden tunnistamisen. Lisäksi esille nousivat kodin tapojen ja arvojen tuleminen päivähoitoon lapsen mukana sekä työntekijän taito olla aidosti läsnä vuorovaikutustilanteissa.

Kommunikointia sillai että ymmärtää lasta

Selvitykseen osallistuneet työntekijät eivät tällä hetkellä voi kuvata päiväkoteja monikulttuurisiksi, koska maahanmuuttajalapsia on ollut vain yksittäistapauksia. Lisäksi päiväkodin työntekijät korostivat vastauksissa siitä, että kyseessä on suomalainen päiväkotiki, jossa toimitaan suomalaisen kulttuurin ehdoilla. Toki vastaajat mainitsivat, että uskonnollinen vakaumus ja ruokavaliot huomioidaan lapsen hoidossa.

Ei varmaan voi, aika suomalainen päiväkotiki on ja suomalaisen kulttuurin ehdoilla täällä

Työntekijöiden mukaan monikulttuurisuus ilmenee joiltain osin päiväkodin toiminnassa. Asioita joita työntekijät mainitsivat, olivat, eri uskontokuntaan kuuluminen ja erot käytännön toimissa, kuten pukeutumisessa. Haastattelussa ilmeni, että joissakin tapauksissa maahanmuuttajaperheitä joutuu ohjailemaan pukemaan lapsi sään mukaan. Myös lapsen sairastuessa maahanmuuttajaperheissä voi olla tapana kokeilla omia hoitomenetelmiä ennen kuin vievät lapsen lääkäriin. Lisäksi uskontoon liittyviin juhliin osallistuminen on perheiden itsensä päätettävissä.

Eri tyyli pukea lapsi sään mukaan, ja joutuu ohjailemaan vanhempaa

Vastaajien mielestä heikko suomen kielen osaaminen asettaa haasteita ja rajoitteita tiedonkululle hoitohenkilöiden ja perheiden välillä. Vastaajien mukaan lapsi oppii monesti kielen paremmin ja helpommin kuin vanhemmat, ja voi joutua toiminaan tulkkina vanhemman ja työntekijän välillä. Lisäksi työntekijät kokivat, että he joutuvat puhumaan niukalla sanavarastolla ja tavallisilla sanoilla, toistamaan usein sanomansa ja varmistamaan, ettei epäselvyyksiä pääse syntymään. Myös korvaavan toiminnan järjestäminen maahanmuuttajalapsille esimerkiksi uskonnon vuoksi luo haastetta, sillä toiminta vie yhden työntekijän henkilökunnasta.

Jos lapsella tullessa heikko suomen kieli ja vaikka puhuisi ja ymmärtäisi autettavasti, asettaa se haasteita ja rajoitteita saada viestit perille

Yhteisen kielen puuttuminen, millä saa vanhemman ymmärtämään että meillä toimitaan näin

Puhuessa huonoa suomea vanhemmille joutuu puhumaan asioita vähillä ja tavallisilla sanoilla ja toistamaan useesti, että varmasti menee perille, ettei tuu epäselvyyksiä

Työntekijät kokivat maahanmuuttajatyön avartavana, rikastuttavana ja omaa näkemystä laajentavana toimintana. Lisäksi vastaajien mukaan monikulttuurisuus luo hyväksyntää erilaisuutta kohtaan, antaa toisille lapsille tietoa ja opettaa suvaitsevaisuutta. Puolestaan maahanmuuttajalapselle monikulttuurinen päiväkoti antaa mahdollisuuden tutustua suomalaiseen kulttuuriin ja vastaavasti työntekijöille uutta sisältöä ja tietoa työhön.

Lapsille ainakin sitä että tutustuu suomalaiseen kulttuuriin

Uutta tietoa kokemuksen kautta työntekijöille

Laajentaa omaa näkemystä tästä maailmasta kokonaisuutena

On rikkaus kun sen ottaa niin vastaan

Yhteistyössä vanhempien kanssa hoitajat korostivat molemmiin puolista avoimuutta, mutta myös hienovaraisuutta. Lisäksi toivottiin tietoa perheen arkirytmistä, uskontoon liittyvistä käytänteistä ja perheen tavoista toimia. Vastauksissa työntekijät korostivat, että vanhemmat saavat päättää missä määrin haluavat kertoa taustoistaan ja arvoistaan.

Se on vanhemman kädessä kuinka paljon haluaa omaa taustaa ja arvoja yrittää tuoda päiväkotiympäristöön ja kasvatuskäytäntöihin

Vanhempien vierailuja, kun silloin koko lapsi ryhmälle voisi kertoa oman maan ja perheen tavoista

Työntekijät käsittelevät monikulttuurisuutta lasten kanssa kansainvälisyystee-man merkeissä YK:n päivänä, jolloin kaikkien lasten kanssa käydään läpi eri maita ja kulttuureita. Kyseisenä päivänä lapset voivat tuoda matkamuuistoja, lelu-

ja tai esineitä synnyinmaastaan jos lapsi tai vanhemmat niin haluavat. Lisäksi lasten monikulttuurisuudesta voidaan keskustella kirjan tai sadun kautta, jos kyseinen teema tulee vastaan tai lelupäivänä jos lapset tuovat leluja ulkomailta.

Vanhemmilta on pyydetty tuomaan vanhemman tai lapsen synnyinmaasta esineitä, matkamuistoja tai leluja, niin tai vaatteita ja ruokaa

9.1.3 Monikulttuurisuus kasvatuskäytänteissä

Työntekijöiden mukaan kaikkein tärkein maahanmuuttajalapsiin kohdistuva kasvatustavoite on suomen kielen oppiminen, jotta hoitohenkilöstö ja lapsi ymmärtäisivät hoitotilanteissa toinen toisiaan. Kielen oppiminen on melko usein lapsen päivähoitoon hakeutumisen syy. Suomalainen tapakulttuuri oli myös asia, jota painotettiin vastauksissa. Esimerkkinä tästä hoitajat kertoivat, että he ohjaavat maahanmuuttajalasten vanhempia pukemaan lapsensa asianmukaisesti eri vuodenaikoina. Hoitohenkilöstö korosti toimintaansa niin, että kaikkia päiväkodin lapsia kasvatetaan suomalaisen kasvatuskäytäntöjen mukaisesti.

Monesti lapsi hakeutuu päiväkotiin oppiakseen suomen kielen jos ovat muuttaneet tänne

Kielen oppiminen on ensimmäinen ja tärkein, jotta ymmärretään toisiamme

Tapakulttuuri, kun täällä on talvi niin täytyy olla sukat jalassa ja käsineet kädessä ja hattu

Huomioidaan lapsen omat erityisvaateet ja piirteet mut suomalainen kasvatus-tapa on

Työntekijöiden mukaan kasvatuskumppanuus perustuu vanhempien halukkuuteen aluksi tutustua hoitohenkilökuntaan. Kun vanhemmat ovat saavuttaneet luottamuksen, he tukeutuvat voimakkaasti henkilökuntaan. Yhteisen kielen puuttuminen rajoittaa yhteistyötä ja sitä, miten asian ottaa esille, mutta muuten vanhemmat ovat hyvin vastaanottavaisia, kun heitä ohjeistetaan ja neuvotaan. Vanhemmat kysyvät vain lapsen perushoitoon liittyviä asioita.

Vanhemmat tukeutuu kovasti henkilökuntaan ja kysyy neuvoa ja opastusta

On hitaasti lämpeneviä ja vie aikaa ennen kun saa varmuuden et tuolta voi kysyä

Hyvin vastaanottavaisia siihen kun heitä ohjeistaa ja neuvoa

Heiltä ei tule kysymystä miten lapsen päivä on sujunut, mut perusasiat on ne mitä kysytään

Työntekijät kertoivat että saavat maahanmuuttajaperheestä melko vähän tietoa etukäteen. Yleensä tiedot, mitä saadaan, on perheen kotimaa, henkilötiedot ja ehkä joistakin perheistä syyn miksi he ovat muuttaneet Suomeen.

Työntekijöiden mielestä maahanmuuttajalasten tutustuttaminen päiväkotiryhmään tapahtuu suurin piirtein samalla tavalla kuin kenen tahansa päivähoidon aloittavan lapsen tutustuminen. Hoitajat kertoivat, että eri perheiden käytännöt vaihtelevat; joku lapsi saattaa tulla tutustumaan kodinhoitajan kanssa, jonkun vanhemmat ovat saattaneet käydä tutustumassa päiväkotiin etukäteen ja jotkut perheet jättävät lapsensa niin sanotusti kylmiltään hoitoon. Tutustumistilanteessa kerrotaan normaalisti nimi, ikä ja mistä maasta on kotoisin.

Tulivat kylmiltään, kun vanhemmat vaan jätti hoitoon

Varsinaisia arvoristiriitoja työntekijät eivät työssään kohtaa. Maahanmuuttajaperheillä saattaa olla erilainen näkemys päiväkotihoidon puuttumisesta lapsen asioihin. Vanhemmat voivat kokea päiväkodin ottaessa yhteyttä, että he eivät ole onnistuneet lapsen kasvatuksessa. Lisäksi joskus käsite hoitoaikojen noudattamisesta on erilainen. Maahanmuuttajavanhemmilla voi olla muutaman tunnin viiveitä etukäteen ilmoitettuihin hoitoaikoihin.

Joskus käsite hoitoaikojen noudattamisesta on erilainen

Oman maan kulttuuri on semmonen että jos päiväkoti hoitaa lapsen asioita ja sieltä otetaan yhteyttä niin se on huono merkki että vanhemmat ei oo onnistunu kasvatuksessa

Vastaajat kokivat, että maahanmuuttajien parissa työskenteleminen vaatii avointa keskustelua. Kielellisen kommunikoinnin vaikeuden lisäksi murre tuo omat lisähaasteensa. Työntekijöiden mielestä keskustelutilanteet vaativat hiukan enemmän aikaa. Hoitajat kertoivat saavat myös tukea toisiltaan tarvittaessa.

Jos osaisi vanhemman kieltä paremminkin ehkä se olis sujuvanpaa jossain tilanteissa mut asiat pystytään kuitenkin jollain muulla tavalla selvittämään

Murre vaikuttaa siihen ettei kaikkea tuu käännettyä kirjakielelle

Työntekijöiden mukaan maahanmuuttajalapsen hoito muuttaa jossain määrin henkilöstön työtä. Kielen opettamisessa tarvitaan yhteistä aikaa varmistettaessa, että lapsi on ymmärtänyt opetetun asian oikein, ja tarvittaessa kerrataan jo opittua. Ennaltaehkäisevänä työnä hoitajat pyrkivät varmistamaan, että lapsi ymmärtää opetetun asian. Hoitajien näkemyksen mukaan lapsi, joka ei tule ymmärretyksi eikä häntä ymmärretä, voi alkaa käyttäytymään sopimattomasti. Lapsi, joka ei uskontonsa vuoksi voi osallistua johonkin yhteiseen juhlaan, tarvitsee aina yhden työntekijän, joka on poissa työntekijä resursseista.

Joutuu miettimään missä voi kahen kesken varmistaa mitä lapsi osaa ja käyä läpi puuttuvia asioita

Jos tosi huono suomen kieli niin kieleen joutuu kiinnittämään huomiota ja sanojen opetukseen

Hoitohenkilökunnan mukaan maahanmuuttajalapset eivät mielellään käytä omaan kieltään päivähoidossa. Pyydetäessäkin lapset eivät aina puhu omaa kieltään (varsinkaan isommat lapset), mutta joissain tapauksissa joitakin yksittäisiä sanoja saadaan. Hoitajat kertoivat, että kun vanhemmat tulevat hakemaan, lapsi puhuu omaa kieltään. Tarkensimme kysymystä kysymällä, joutuvatko lapset olemaan tulkkina vanhempien ja hoitohenkilökunnan välillä. Hoitajat vastasivat, että eivät joudu, sillä lapset ovat sen verran pieniä.

Ei kunnes vanhemmat tulee hakemaan ja heidän kanssa

Ei oma aloitteisesti, jos kysyy niin sitten sanoo

Isommat lapset ei suostu vaikka pyytäs opettamaan muille jotain sanoja

Vastaajien mukaan yhteistyön tarve muiden tahojen kanssa maahanmuuttajalapsen myötä ilmenee muun muassa kouluunlähtötilanteessa. Kouluunlähtöä helpottaa, kun koulun erityisopettaja käy tutustumassa lapseen. Lisäksi yhteistyötä tehdään jossain määrin muihin sosiaali- ja perhetyön yhteistyökumppaneiden kanssa.

Ehkä puheterapeutti ja sosiaalitoimi jos lähtökohtia että tarvii sosiaalista tukea ja apua

Kouluun lähtö tilanteessa helpottaa kun erityisopettaja käy koululta tutustumassa lapseen

9.1.4 Päivähoitotyön arviointi

Osa vastaajista koki maahanmuuttajatyön haasteelliseksi, mutta he kertoivat myös, että maahanmuuttajatyö antaa paljon. Näiden työntekijöiden mielestä maahanmuuttajalapsen kehityksen voi nähdä selkeämmin, mikä auttaa jaksamaan paremmin. Osa hoitajista vastaavasti ei pitänyt maahanmuuttajalasten parissa työskentelyä haasteellisena lasten tämänhetkisen määrän vuoksi, mutta jos maahanmuuttajalapsia olisi enemmän ryhmissä, niin haasteellisuuskin lisääntyisi. Toisaalta vastauksissa ilmeni, että maahanmuuttajalapsi voitiin nähdä samalla tavalla erityisen tuen tarpeessa olevaksi kuin kuka tahansa muukin lapsi.

Jos lapsia olisi neljä tai viis ja kaikki erimaasta niin sitten että pystys kohteilemaan kaikkia tasavertaisesti ja huomioimaan niiden lasten erityistarpeet jos niitä on

Erytyisen tuen tarpeessa oleva lapsi kuin lapsi, sama asia kun valtaväestössäkin

Kehityksen näkee onneksi ja se auttaa jaksamaan paremmin

Osa työntekijöistä kannatti lisäkoulutusta maahanmuuttajatyötä ajatellen, vaikka monikulttuurisuus ilmeneekin heillä vähäisenä, ja vaikka se on pitkälti aika yksilöllistä Parikkalan kunnan päiväkodeissa. Osa vastaajista oli taas koulutuksen kannalla vasta siinä tapauksessa, mikäli maahanmuuttajalapsia olisi hoidossa enemmän ja useammista maista. Mahdollisen maahanmuuttajalasten hoitoon kohdistuvan koulutuksen sisältöinä voisi olla erilaisuuden hyväksyminen, erilaisia kieliopintoja, erilaisiin kulttuureihin tutustuminen ja laajempi-alaisen katsontakannan harjaannuttaminen. Esimerkkinä tästä tuli esille se, ettei maahanmuuttajista tehtäisi aiheettomasti syntipukkeja.

Ehkä sitten jos ois enemmän maahanmuuttajalapsia ja useemmasta maasta

Kielitaito olis sellanen millä helpottais

Voisi sellasen koulutuksen päästä käymään jossa sen maan kulttuuri ja kasvatustasiat käydään ja miten siellä mennään

Hoitohenkilökunnan mukaan heidän vahvuutensa maahanmuuttajatyössä oli avoimuus maahanmuuttajalapsia ja -perheitä kohtaan. Työntekijät kertoivat, että on hyvä kysyä rohkeasti epäselviä asioita, selvittää ja perustella ne yksityiskohteisesti vastapuolelle. Luottamuksen saavuttaminen molemmin puolin, johdonmukaisuus omassa kasvatustyössä ja huumori olivat asioita, jotka tulivat myös esille työntekijöiden vastauksissa.

Uskaltaa rohkeasti kysyä jos joku askarruttaa mieltä

Luottamuksen saavuttaminen puolin sun toisin

Johdonmukaisuus omassa kasvatustyössä

Työntekijöiden mukaan maahanmuuttajatyötä tulisi kehittää niin että lapsia sijoitettaisiin keskitetysti enemmän yhteen päiväkotiyksikköön. Tämä antaisi työntekijöille mahdollisuuden paneutua paremmin maahanmuuttajatyöhön ja auttaisi syventämään työntekijöiden ammattitaitoa. Lisäksi työntekijät uskoivat, että maa-

hanmuuttajaperheet tutustuisivat paremmin toisiinsa, mikä mahdollistaisi vertaistuen, ja näin heidän sopeutumisensa helpottuisi. Työntekijät kaipaisivat myös enemmän taustatietoja perheistä, lapsen kotimaan kulttuurista ja tavoista ennen hoitosuhteen alkamista. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta moniammatilliselle yhteistyölle sitä tarvittaessa. Kotouttamistoimenpiteistä ja ongelmatilanteiden varalle kaivattiin myös lisää tietoa, jopa valmista ohjetta, jolloin kotoutumisprosessin ymmärtäminen auttaisi työntekijöitä ymmärtämään perheiden tilanteita paremmin.

Lasten sijoittelussa jos keskittäis lapsia enemmän yhteen päiväkotiin

Aika ajoin ottaa ryhmä oman ryhmänä

Perheiden tutustuttaminen keskenään niin saisivat tukea toisistaan ilman että olisi työntekijöitä

Että tietäisi enemmän taustoista ja tavoista

Tarvittas tietoa jos perheellä ongelma et mihin ohjataan ja minkälaisissa tilanteissa saamaan apua, mut mikä on se väylä ja mitä väylää lähetetään selvittämään, pitäis olla valmis kartta tai kuvio miten toimia

9.2 Perheiden näkökulmia monikulttuurisesta päivähoidosta

Myöskään haastattelemamme maahanmuuttajalasten vanhemmat eivät pidä Parikkalan päiväkoteja monikulttuurisina, sillä suomen lisäksi vain muutama muu eri kansalaisuus ei heidän mukaansa riitä tekemään päiväkodeista monikulttuurisia. Monikulttuurinen päiväkotitoi tarkoittaa vanhempien mukaan paikkaa, jossa on paljon eri kulttuureista olevia lapsia. Haasteellisina vanhemmat pitivät yhteisen kielen puuttumista. Maahanmuuttajaperheet kertoivat, että heidän on ollut luontaista tukeutua hoitajiin, sillä vastassa on ollut ystävällisiä hoitajia.

9.2.1 Monikulttuurisuuden näkökulma

Maahanmuuttajaperheiden mukaan monikulttuurinen päiväkotitoi tarkoittaa yhteistä kieltä ja erilaisten asioiden oppimista yhdessä sekä päiväkotia, jossa olisi lapsia eri kulttuureista yhtä aikaa hoidossa. Lisäksi perheet kertoivat, ettei heidän maahanmuuttajuustaisuutta huomioida, eikä heidän mielestään siihen ole tarvettakaan.

9.2.2 Päivähoitokäytänteet

Osa vanhemmista kertoi, että lapsen päivähoidon aloitus oli lapselle aluksi vaikeaa, mutta muutaman päivän jälkeen tilanne helpottui. Toisaalta osa vanhemmistakin koki tilanteen uudeksi, ja he tunsivat jännittävänsä myös itse tilannetta. Perheet kokivat yhteisen kielen puuttumisen haasteelliseksi. Kuitenkin vanhemmat kertoivat, että lapsen päivähoitoon jättäminen tuntui turvalliselta ja luotavalta, sillä vastassa oli ystävällisiä hoitajia.

Vanhemmat kokivat uusiksi asioiksi mahdollisuuden seurata lastensa päiväohjelmaa tietokoneverkon välityksellä, lapsen suomen kielen ja käytöstopojen oppimisen sekä normaalin arkirytmien omaksumisen. Erilaiset retket linja-autolla ja runsas liikunta olivat myös uusia asioita, jotka koettiin hyvinä seikkoina. Puolestaan hankalia asioita vanhemmat eivät varsinaisesti olleet kokeneet. Hoitoajoista ja niissä joustamisesta jotkut vanhemmat ovat joutuneet hoitajien kanssa keskustelemaan.

9.2.3 Yhteistyö hoitohenkilökunnan kanssa

Vanhemmat kertoivat saavansa apua ja tukea henkilökunnalta. Esimerkiksi jos lapsella on lääkekuuri, hoitajat antoivat lääkkeen ohjeiden mukaisesti. Mikäli vanhemmalle tuli akuutti tarve pidentää hoitopäivän pituutta, voitiin siitä keskustella hoitajien kanssa. Vanhemmat kokivat tuen ja avun avoimeksi. Heidän mukaansa hoitajat ottavat lapsen hoitoon liittyvät, vaikeatkin asiat puheeksi.

Vanhempien mukaan yhteistyö hoitohenkilökunnan kanssa toimii hyvin. He kertoivat, että hoitajat ovat ystävällisiä ja kertovat vanhempien mielestä riittävästi lapsen päivähoito päivistä. Vanhemmat kertoivat, että heillä on luottamukselliset

välit hoitajiin. Vanhemmilta ei saatu vastuksia siihen, mikä estäisi yhteistyön hoitajien kanssa.

9.2.4 Näkökulmia päivähoidon toiminnasta

Vanhemmat ovat tyytyväisiä moniin asioihin. Esimerkkeinä vanhemmat mainitsivat, että lapset oppivat syömään kaikkea ja että päiväkodin päiväohjelma on monipuolinen. Lapsille on järjestetty paljon liikuntaa, ja heille muodostuu käsite aikatauluista toistuvien ja erilaisten päiväkotikäytänteiden myötä. Perheiden vastauksissa nousi esille, ettei välttämättä suurta kaipuuta synnyinmaahan ole.

Vanhempien mielestä heidän lapsensa viihtyvät päiväkodissa hyvin. Jätettäessä lasta hoitoon saattaa ilmetä pientä vaikeutta, mutta pääasiassa lapset viihtyvät hyvin muiden lasten kanssa. Puolestaan vanhempien mielestä henkilökunta on hyvä. Parikkalan kunnassa on käynnissä päivähoiton uudelleenjärjestelyt kahden päiväkodin kesken. Kaksi päiväkotia toimii poikkeuksellisesti tietyn ajan samoissa tiloissa. Tätä asiaa vanhemmat pitivät suurena muutoksena tällä hetkellä. Vanhempien mielestä kaikki asiat ovat hyvin.

10 Johtopäätökset

Maahanmuuttajaperheiden lapset ovat osa suomalaisen varhaiskasvatuksen piiriin kuuluvista lapsista. Maahanmuuttajalasten määrät päiväkodeittain vaihtelevat kaupungeittain ja kunnittain suuresti. Opetushallitus on antanut varhaiskasvatuksen piirissä työskenteleville valtakunnallisen ohjeistuksen, jossa on maininta, että maahanmuuttajalapsilla tulisi olla oikeus säilyttää kotimaan kulttuuria osana kasvamista ja sopeutumista, suomalaisessa yhteiskunnassa. Parikkalan päiväkodeissa on kuuden maahanmuuttajaperheen lapsia hoidossa.

Parikkalan kunnan varhaiskasvatuksen kehittämisestä vastuussa olevat halusivat kuitenkin tarttua tilaisuuteen, vaikka maahanmuuttajalasten lukumäärä olikin suhteellisen pieni. Saimme selvitettyväksemme, kuinka maahanmuuttajalasten sopeutumista suomalaiseen kulttuuriin saataisiin parannettua niin, että he voisivat säilyttää synnyinmaansa kulttuurin osana kasvamista. Selvityksellemme oli siis tilaus.

Selvityksen tehtyämme voimme todeta, että yli puolet hoitohenkilökunnasta suhtautui asiaan mielenkiinnolla ja piti asiaa tärkeänä, vaikka tämänhetkinen tilanne Parikkalan päiväkotien osalta onkin pääasiassa ennakointia tulevasta. Haastattelujen perusteella voimme todeta, että hoitohenkilökunnan suhtautuminen maahanmuuttajalapsiin on myönteistä, vaikkakin eri toimenpiteet maahanmuuttajalapsen tai -perheen kanssa saattavat viedä vähän kauemmin aikaa mitä normaalisti. Yleensä haasteet liittyvät kieleen.

Maahanmuuttajataustaisen lapsen monipuolinen kielellinen tukeminen on tärkeää, päämääräsuuntaista ja tavoitteellista, mikä korostui myös Savolaisen pro gradu -tutkielmassa. Lisäksi hän kirjoittaa, että lasten suomen kielen taitoa ja tasoa on selvitetty moniammatillisen yhteistyön avulla. Tässä apuna ovat olleet muun muassa puheterapeutti ja erityislastentarhanopettaja. Tutkimuksen mukaan kielen tukeminen vaatii kasvattajilta aikaa ja yksilöllistä paneutumista lapsen tilanteeseen. Savolaisen tutkimuksessa kävi myös ilmi, että lapsen oman kielen tukeminen ja vertaisryhmät ovat tärkeitä keinoja tukea lapsen identiteetin kehittymistä. (Savolainen 2008, 36-37, 39, 41.)

Aloitimme tilanteesta, jossa päiväkotien hoitohenkilökunnalla ei ollut kokemusta varsinaisesta maahanmuuttajalasten kotoutumiskäytännöistä varhaiskasvatuksessa. Meidän tavoitteenamme oli saada työntekijöitä tietoa siitä, millaisia ammatillisia valmiuksia tarvitaan työskenneltäessä maahanmuuttajalasten kanssa. Lisäksi halusimme saada selville, mitä monikulttuurisuus päiväkodin arjessa tarkoittaa ja miten se vaikuttaa kasvatuskäytänteissä. Pyysimme vielä työntekijöitä kertomaan, millaista päivähoitotyö maahanmuuttajalasten kanssa on.

Työntekijöiden mukaan tarvitaan avointa vuorovaikutusta maahanmuuttajaperheiden ja hoitohenkilökunnan välille, ja samaa mieltä olivat vanhemmat. Selvitksemme perusteella Parikkalan päiväkodeissa tämä toteutuu. Työntekijät mainitsivat myös, että on tärkeää suhtautua hyväksyvästi ja tasavertaisesti kaikkia lapsia kohtaan. Tämäkin näyttäisi toteutuvan, sillä vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä hoitajiin.

Savolaisen tutkimuksessa nousi myös esille luottamuksen merkitys maahanmuuttajataustaisen perheen ja hoitohenkilöstön välillä. Kasvatustavoitteista keskusteleminen edellyttää luottamuksellisen suhteen luomisesta. Lisäksi Savolainen kirjoittaa, että saavutettu luottamus näkyi muun muassa avun pyytämisessä ja neuvojen kysymisenä kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä. (Savolainen 2008, 48, 50.)

Hoitohenkilökunnan haastatteluja tehdessämme keskusteluissa kävi ilmi useampaan kertaan, että päiväkodeissa kasvatetaan kaikkia lapsia suomalaisten varhaiskasvatuskäytäntöjen pohjalta. Samalla kuitenkin halutaan huomioida maahanmuuttajalasten oman kulttuurin säilyttäminen hänen omassa kasvamisessaan. Käytännössä tämä aiheuttaa ristiriidan. Maahanmuuttajalasten on mahdoton säilyttää omaa kulttuuriaan, jos kasvatuskäytäntöjä ei mietitä uudelleen.

Savolainen kirjoittaa, että monikulttuurisuuden läsnäolo arjessa ja hoitokäytännöissä on haasteellista. Ammattikasvattajat joutuvat opettelemaan, käsittelemään ja tulkitsemaan erilaisten kulttuurien määrittelemiä tapoja. Tutkimuksen mukaan haasteellisuus ilmeni myös tilanteissa, joissa käytiin läpi erilaisia kasvatuskäytäntöjä ja kasvatustavoitteita. (Savolainen 2008, 43.)

Selvitykseen osallistuneet työntekijät eivät kuvaa Parikkalan päiväkoteja monikulttuurisiksi, sillä maahanmuuttajalapsia on vain yksittäistapauksia. Parikkalassa varhaiskasvatuksen kehittämisvastuussa olevat haluavat kuitenkin asiasta keskustelua ja lisää tietoa. Hoitohenkilökunnan arvostuksen omaan työhönsä voi aistia, sillä he kokevat yksittäisten maahanmuuttajalasten kanssa työskenteelyn avartavana, rikastuttavana ja omia näkemyksiä laajentavana toimintana. Mikäli maahanmuuttajien määrä lisääntyy Parikkalassa ja tästä syystä kasvatuskäytäntöjä aletaan kehittää, kehittämiselle on hyvät edellytykset niin työntekijöiden kuin maahanmuuttajavanhempienkin näkökulmasta.

Maahanmuuttajavanhemmat kertoivat, että monikulttuurinen päiväkotitoiminta tarkoittaa sitä, että on paljon erikulttuuritaustaisia lapsia samassa päiväkodissa. He eivät osanneet tarkentaa, mitä se voisi tarkoittaa toiminnan kannalta. Emme kysyneet

hoitohenkilökunnalta, kuinka paljon maahanmuuttajalapsia tulisi olla päiväkodissa, jotta sitä voitaisiin pitää monikulttuurisena.

Haasteellisinta työskentelyssämme oli yhteisen ajan saaminen, sillä asumme eri paikkakunnilla ja toinen meistä on työelämässä opiskelun ohella. Mielestämme työskentely sujui kuitenkin hyvin, sillä opinnäytetyömme aikataulut meni aivan suunnitelmien mukaan. Kun työskentelee parina saa, aina kaksi näkemystä asioihin, kannustusta, ja tukea tarvittaessa. Toinen haasteellisuus oli, maahanmuuttajaperheiden anonymiteetin säilyttäminen, koska kyseessä pieni paikkakunta. Tämän takia tutkimustulokset tuli tuoda julki niin, ettei kenenkään yksityisyyttä loukata.

Oli mielenkiintoista huomata kuinka joustavia ja huumorintajuisia työntekijöitä Parikkalan päiväkodeissa työskentelee. He työskentelevät ammatillisesti, vaikka he eivät ole saaneet kovin paljoa koulutusta maahanmuuttajalasten kasvattamiseen, ja he ovat kuitenkin valmiita kehittämään omaa työtään opetusministeriön suositusten mukaisesti.

Oman oppimisen kannalta voimme olla tyytyväisiä siitä, että onnistuimme valitsemaan näin ajankohtaisen ja kiinnostavan aiheen. Hyötyä ajankohtaisuudesta on siinä, että tiedotusvälineiden kautta saa ajankohtaista tietoa aiheesta, jossaan se ei näy tässä työssä, mutta se on antanut meille itsellemme reflektointimahdollisuuksia, ja uskomme tämän ”sisäisen prosessin” vielä jatkuvan pidempäänkin. On ikään kuin valmiimpi keskustelemaan aiheesta ja vastaanottamaan uutta tietoa, ja täytyy sanoa, että vastaavanlaiset ja uudet tämän aihepiirin selvitukset ja tutkimukset kiinnostavat meitä.

Varsinaiset haastattelutilanteet olivat opettavaisia, esimerkiksi työntekijöiden haastatteluja tehtäessä, kuinka saada haastateltava ryhmä keskustelemaan aiheesta. Mikäli olisimme tekemässä uutta selvitystä, kannattaisi miettiä, kuinka saada rakennettua haastattelun runkoon ”tuki kysymyksiä”, joista voisi hyötyä litteroinnissa. Kun haastattelimme maahanmuuttajavanhempia, pyrimme luomaan haastattelutilanteen kiireettömäksi ja luottamukselliseksi tilanteeksi. Mielestämme onnistuimme siinä hyvin, asiakkaan kohtaamiseen liittyviä taitoja

olemme oppineet sosionomi opinnoissa, niin teoriassa kuin käytännön harjoituksissa.

Omat neuvottelutaidot ja vuorovaikutustaidot ovat kehittyneet opinnäytetyöprosessimme aikana. Olemme tyytyväisiä, että olemme saaneet tehdä työtämme alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Parina työskentely sujui hyvin, meillä molemmilla on samanlainen tapa työskennellä joka helpotti normaalisti työskentelyämme. Lupakäytäntöihin liittyvät asiat tulivat tutuksi ja opimme, ettei haastattelua ole lupa tehdä ilman virallista päätöstä.

11 Kehittämisehdotukset

Jotta selvityksen tuloksista saataisiin kattava kokonaisuus, ehdottamme vastaavanlaista selvitystä kantaväestön lasten vanhemmille. Jatkoselvityksessä voisi kartoittaa mitä he ajattelevat monikulttuurisesta päiväkodista ja miten he ovat kokeneet maahanmuuttaja lasten selviytymisen. Kehitysideoita kasvatuskäytäntöihin heiltä voisi myös kysellä. Näiden molempien selvitysten tulokset yhdessä antaisi tietoa toimintamallista ja ”sitoisi” molemmat ryhmät toimimaan kohti monikulttuurista päiväkotia.

Mielestämme Parikkalan päivähoidontyöntekijöistä niille, jotka ovat kiinnostuneita aiheesta, tulisi taata mahdollisuus kouluttaa itseään maahanmuuttajatyötön ainakin siinä määrin, että ajantasainen tietous saataisiin. Lisäksi erilaiset vierailut sellaisiin päiväkoteihin, joissa on paljon maahanmuuttajalapsia, olisivat hyödyllisiä.

Aihe kaipaisi mielestämme laajempaa keskustelua yhteiskunnan tasolla, lähinnä siitä näkökulmasta, millaisia vaikutuksia maahanmuuttajalapsen kehitykselle identiteettiä ajatellen on sillä, että hän kuljettaa mukanaan kotimaansa kulttuurin vieraan kulttuurin rinnalla. Uskomme, että ihmiselle omat juuret ovat tärkeä asia. On myös hyvä huomioda, että osa maahanmuuttajaperheiden vanhemmista haluaa, että heidän lapsensa kasvatetaan suomalaiseen kulttuuriin, suomalaisten kasvatuskäytäntöjen mukaisesti.

Maahanmuuttajavanhempia haastatellessamme tuli ilmi, että he haluaisivat päiväkodista tietoa kotouttamiseen liittyvistä asioista, eli palvelunohjausta. Mielestämme ehdotus oli älykäs, tosin siihen tulisi resursoida työntekijöitä. Koska päiväkotia on useimmille ensimmäinen asiakassuhde viranomaistasolla, voisi palvelunohjausta hyödyntää kasvatuskumppanuuden rinnalla.

Työntekijät ehdottivat maahanmuuttajatyöhön kehittämiseksi maahanmuuttajalasten keskittämistä samaan päiväkotiin, joka syventäisi työntekijöiden mielestä heidän ammattitaitoaan, sillä näin he saisivat enemmän tuntumaan maahanmuuttajatyöhön. Toisaalta jokaisella perheellä tulisi olla mahdollisuus saada lapselle päivähoitopaikka lähipäiväkodista, ja tässä tapauksessa hoitajien kehittämis ehdotukset menisivät lähipäiväkotiperiaatteen edelle.

Lähteet

Alasuutari, M. 2006. Teoksesta Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen M., Nummenmaa, A R., & Rasku-Puttonen H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 84-87, 89-90.

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730>. Luettu 10.6.2011.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Opetushallitus määräykset ja ohjeet 2010:27. Tampere: Juventus Print-Tampereen Yliopistopaino Oy.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teoksesta Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy, 24- 27.

Heikkilä, T. 1999. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Hepola, A, 2005. Kulttuuriin kasvattaminen. Monikulttuuristen perheiden valintoja lasten kasvatuksessa. Jyväskylän yliopisto. Varhaiskasvatuksen laitos.
https://www.jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18196/URN_NBN_fi_jyu-2005262.pdf, Luettu 17.7.2011.

Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hytönen, M-L., Laurell, H., Mannila, K., Marttila, I. & Routio, M. 2002. Maahanmuuttajatyön käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaaliviraston selvityksiä 2002:6.
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/40a8b7804a176e1e9497fc3d8d1d4668/maamuyksip16low.pdf>. Luettu 13.6.2011.

Karila, K. 2006. Teoksesta Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen M., Nummenmaa, A R., & Rasku-Puttonen H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91-94, 96, 98-108.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes, oppaita 63. Vaajakoski: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Kiviniemi, K. 2001. Teoksesta Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy, 68.

Kokkonen, S. 2011. Päiväkodinjohtaja. Parikkalan kunta. Parikkala 9.6.2011. Henkilökohtainen tiedonanto.

Laki kotouttamisen edistämisestä 30.12.2010/1386.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101>. Luettu 13.11.2011.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730>. Luettu 10.5.2011.

Lumio, M. 2009. Monikulttuurisuus, maahanmuuttajuus ja sosiaalityö - Monikulttuurisen sosiaalityön asiantuntijuus sosiaalityöntekijöiden kertomana. Tampereen yliopisto. Sosiaalitutkimuksen laitos.

- http://www.tampere.fi/material/attachments/m5kjaRsCdS/Lumio_gradu.pdt. Luettu 15.8.2011.
- Martikainen, T. 2006. Ylirajainen kulttuuri Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Mustonen, P. 2007. Pompottelua ja osallisuuden kaipuuta. Maahanmuuttajien kokemuksia asiakaslähtöisyydestä ja sen toteutumisesta sosiaalityössä ja muissa julkisissa hyvinvointipalveluissa. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityönlaitos.
http://www.tampere.fi/tiedostot/5AA74CXMI/Mustonen_gradu.pdf. Luettu 27.9.2011.
- Määttä, P. 1999. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Gummerus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Paavola, H, & Talib, M-T. 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: PS-kustannus.
- Parikkalan kunta. Varhaiskasvatus. <http://www.parikkala.fi>. Luettu 14.5.2011.
- Perusopetuslaki 21.8.1988/628. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1988/19980>. Luettu 27.5.2011.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammi. Helsinki.
- Savolainen, S. 2008. Päiväkotikasvatus monikulttuurisessa työskentelyympäristössä. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu-tutkielma. <http://www.kampus.uku.fi/gradut/2008/4013.pdf>. Luettu 25.8.2011.
- Sisäasianministeriö 2011. Kotouttaminen.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2?.opendocument>. Luettu 27.6.2011.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä: Gummeruksen kirjapaino Oy.
- Valli, R. 2001. Teoksesta Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Gummerus. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy, 100.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes - oppaita. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hyvä päiväkodin hoitohenkilökunta,

Olemme sosiaalialan koulutusohjelman sosionomi (AMK) - opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta.

Teemme opinnäytetyötä monikulttuurisuudesta päivähoidossa. Tarkoituksenamme on selvittää, miten monikulttuurisuutta tuetaan päiväkotihoidossa ja kuinka sitä voitaisiin kehittää.

Tavoitteenamme on saada tietoa eri kulttuureiden parissa toimivien varhaiskasvattajien kokemuksista maahanmuuttajatyöstä. Ja siksi toivomme teidän osallistuvan teille osoitettuun haastatteluun.

Haastattelut järjestetään päiväkodeittain ryhmissä, etukäteen ilmoitettuna ajankohtana henkilökuntakokouksen yhteydessä.

Ohessa haastattelukysymykset, joihin haastateltaessa vastaisitte nimettömästi. Kaikki haastatteluun osallistuneiden vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, ja niitä käytetään vain tutkimustarkoitukseen.

Haastattelut nauhoitetaan, jotta kaikki tieto saadaan talteen. Haastattelut kirjoitetaan nauhalta puhtaaksi, ja haastattelunauhat tyhjennetään heti vastuusten purkamisen jälkeen.

Mikäli teillä on kysyttävää, tavoitatte meidät sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin,

Sari Matikainen, sari.matikainen@student.saimia.fi

Heidi Suomalainen, heidi.suomalainen@student.saimia.fi

Hyvät vanhemmat,

Olemme sosiaalialan koulutusohjelman sosionomi (AMK) - opiskelijoita Saimaan ammattikorkeakoulusta.

Teemme opinnäytetyötä monikulttuurisuudesta päivähoitossa. Tarkoituksenamme on selvittää, miten monikulttuurisuutta tuetaan päiväkotihoidossa ja kuinka sitä voitaisiin kehittää.

Tavoitteenamme on saada tietoa eri kulttuureista tulevilta perheiltä. Ja siksi toivomme Teidän osallistuvan Teille osoitettuun haastatteluun, joka järjestetään päiväkodissa etukäteen sovittuna ajankohtana. Jokainen perhe haastatellaan erikseen.

Ohessa haastattelukysymykset, joihin haastateltaessa vastaisitte nimettömästi. Kaikki haastatteluun osallistuneiden vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, ja niitä käytetään vain tutkimustarkoitukseen.

Vastauksenne täydennetään kyselylomakkeelle haastattelun yhteydessä, jotta kaikki tieto saadaan talteen. Haastattelut kirjoitetaan puhtaaksi, ja kyselylomakkeet hävitetään heti vastuksien purkamisen jälkeen.

Mikäli Teillä on kysyttävää, tavoitatte meidät sähköpostitse.

Ystävällisin terveisin,

Sari Matikainen, sari.matikainen@student.saimia.fi

Heidi Suomalainen, heidi.suomalainen@student.saimia.fi

HAASTATTELULOMAKE

ESITIEDOT

- Ammattitutkintosi?
- Työtehtäväsi?
- Työurasi kesto tähän mennessä?
- Työkokemus maahanmuuttajatyöstä?
- Maahanmuuttajalasten määrä sinun ryhmässäsi?

AMMATILLINEN VAATIMUS

- Millaista osaamista sinusta maahanmuuttajien parissa työskentely vaatii?
- Minkälaista koulutusta maahanmuuttajatyöhön olet saanut?

MONIKULTTUURISUUS PÄIVÄKODISSA

- Mitä mielestäsi tarkoittaa monikulttuurinen päiväkotiympäristö?
- Voiko tätä päiväkotia kuvata monikulttuuriseksi?
- Miten monikulttuurisuus ilmenee päiväkodin toiminnassa?
- Minkälaisia haasteita maahanmuuttajaperhe tuo päivähoidon toimintaan?
- Mitä monikulttuurisuus antaa päivähoitoon? (aikuiselle, lapselle)
- Minkälaista yhteistyötä odotat maahanmuuttajalapselta / perheeltä?
- Käsitelläänkö monikulttuurisuutta lasten kanssa? Miten?

MONIKULTTUURISUUS KASVATUSKÄYTÄNTEISSÄ

- Millaisia maahanmuuttajalapsiin kohdistuvia kasvatustavoitteita päiväkodissa on?
- Miten kasvatuskumppanuus maahanmuuttajaperheen kanssa mielestäsi toteutuu?
- Mitä maahanmuuttajalapsesta ja perheestä tiedetään etukäteen?
- Miten maahanmuuttajalapsi tutustutetaan ryhmään ja henkilökuntaan?
- Kohtaatko maahanmuuttajatyössä ristiriitoja? Minkälaisia ja mitä ne vaativat?
- Millaisia vuorovaikutustaitoja tarvitset maahanmuuttajien parissa?
- Muuttaako maahanmuuttajalapsen hoito henkilöstön työtä? Miten?
- Käyttävätkö lapset omaa äidinkieltään päivähoidossa ollessaan?
- Millaista on yhteistyön tarve muihin tahoihin maahanmuuttajalapsen myötä?

PÄIVÄHOITOTYÖN ARVIOINTI

- Onko maahanmuuttajatyö haasteellista? Miksi?
- Koetko tarvetta lisäkoulutukselle maahanmuuttajalapsen päivähoidon myötä?
Millaista ja missä tilanteissa?
- Mitkä ovat vahvuutesi maahanmuuttajatyössä?
- Onko maahanmuuttajatyössä kehitettävää? Jos on, mitä?

KYSELYLOMAKE MAAHANMUUTTAJAPERHEILLE

Esitiedot:

- Mistä olette muuttaneet Suomeen?
- Miten kauan olette asunut Suomessa?
- Keitä perheeseenne kuuluu?

Monikulttuurisuuden näkökulma:

1. Mitä Teidän mielestänne monikulttuurinen päivähoito tarkoittaa?
2. Huomioidaanko Parikkalan päivähoidossa Teidän maahanmuuttajataustaisuus? Jos niin, miten?

Päivähoitokäytänteet:

3. Millainen oli lapsenne päivähoidon aloitus?
4. Miltä lapsen päivähoitoon jättäminen teistä tuntui?
5. Mitkä asiat ovat olleet uusia päivähoidossa?
6. Mitkä asiat ovat olleet haastavia päivähoidossa?

Yhteistyö henkilökunnan kanssa:

7. Saitteko apua ja tukea haastaviin asioihin henkilökunnalta?
8. Millaista saatu apu ja tuki olivat?
9. Miten yhteistyö päivähoidon henkilökunnan kanssa Teidän mielestänne toimii?
10. Mitkä tilanteet estävät Teidän mielestä yhteistyön onnistumisen?

Näkökulmia päivähoidon toiminnasta:

11. Mihin asioihin olette olleet tyytyväisiä päivähoidossa?
12. Miten lapsenne viihtyy päivähoidossa?
13. Mitä mieltä olette lastenne hoitopaikasta ja sen henkilökunnasta tällä hetkellä?
14. Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?